

Sociionomen

VERKTYG: STÄRKANDE LÄSNING PÅ FÖRSKOLAN

EN TIDNING FRÅN AKADEMIKERFÖRBUNDET SSR

#3
2026

TEMA

Barn i häkte
– en utsatt grupp
som behöver mer
stöd

TENDENS

**Haltande
samarbete
mellan forskning
och praktik**

←
"Att sitta inne är tufft,
men du vet vad som
gäller. Ute i verklighe-
ten hänger allt på dig,
om du ska klara dig."

ETT LJUS I SKUGGAN

En fängelsdom,
följt av en
uppenbarelse.
Sedan dess har
Sten Streiffert
engagerat sig
för samhällets
utsatta.

Välkommen till Vejbyhem Skyddat boende

Vi skapar förutsättningar för människor i utsatta livssituationer att hitta trygghet, riktning och frihet att forma sina liv.

Vårt arbete gör skillnad – varje dag.

Vi erbjuder

Skyddat boende för kvinnor, män och familjer. Här bor klienten kollektivt eller enskilt med insatser.

Vårt ansvar – hela vägen

Komplexa fall (våld, hot, missbruk)
Jour, akut- och planerad hämtning
Riskbedömning och säkerhetsplanering
FREDA, SARA & Patriark
Psykologkontakt och barnperspektiv
Lyckad utslussning till eget boende

VEJBYHEM
Vård & Boende

Vi samarbetar med ett stort antal kommuner i Sverige, kontakta oss för förfrågan

010-70 60 350

vejbyhem.se

Söker du LSS-placering?

Vi har lediga platser och finns på flera platser i landet. Mo Gård har över 75 års samlad erfarenhet och specialiserad kompetens kring kommunikation, kombinerade funktionsnedsättningar och utmanande uttryckssätt. Vi är ett stiftelseägt idéburet kunskapsföretag som erbjuder individanpassade helhetslösningar inom boende, daglig verksamhet och anpassad gymnasieskola till personer med intellektuell funktionsnedsättning och/eller autism.

Välkommen att besöka **Lediga platser** på vår hemsida och ta kontakt med våra kunniga placeringsansvariga:

✓ placeringsansvarig@mogard.se ☎ 010-471 6700

mogard.se

MO GÅRD

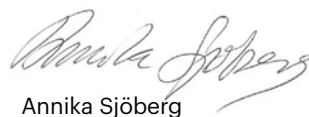
Barn är barn, även om de är misstänkta för brott

Kriminalvården överväger om de ska ändra lite i sina säkerhetsregler från och med i sommar. Kanske att 13-åringarna som de snart kommer att få ha hand om behöver få ta med sig ett gosedjur in i cellen. Det är en bild som väcker känslor, samtidigt så vet alla som har, eller har haft en 13-åring i sin närhet hur små de är.

NÄR STRAFFBARHETEN i sommar med största sannolikhet sänks till 13 år kommer Kriminalvården kommer få hantera fler, och yngre barn. I debatten har det varit stort fokus på att så unga barn kommer sitta i fängelse. Särskilda fängelser har byggts, det har pratats om skolgång och behandling. Däremot har det varit mindre fokus på tiden innan fängelse, då barnen sitter häktade i väntan på rättegång och dom. Det blir barnens första erfarenhet av att sitta inlåsta, med ytterst begränsad kontakt med omvärlden. Emma Samuelsson, expert på Kriminalvården, berättar för Socionomen (se s. 16) att de flesta längtar hem. Barnen är ofta kontaktsökande, har ångest och saknar mamma. För vissa är det första gången de sover borta. Då kan nog gosedjuret kan behövas.

FOTO: VIKTOR GÅRDSÅTER

SAMTIDIGT, VAD vi än har för åsikter om den sänkta åldersgränsen så behöver tiden i häkte fyllas med något vettigt. Det gäller så klart även de barn som är över 15 år. Att bli gripen och häktad är livsomvälvande. En kris som behöver hanteras, och som kan skapa en öppning till förändring. Då ska trygga vuxna, från både Kriminalvården och socialtjänsten finnas där. Så ser det inte alltid ut i dag. Fyra timmar om dagen av isoleringsbrytande aktiviteter har barnen rätt till. Sverige har tidigare år fått kritik för att inte leva upp till de kraven. Det går nu allt bättre, men när barnen blir fler räcker antalet vuxna helt enkelt inte till. Det är ingen avancerad matematik. Även om barnen är misstänkta för allvarliga brott så är de fortfarande barn, och har de rättigheter enligt lag. Det får vi aldrig glömma bort.

Annika Sjöberg
Chefredaktör

→ **VAD TYCKER DU?**

Hör av dig till mig med åsikter! annika@socionomen.se

Socionomen

Socionomen är Sveriges ledande oberoende tidskrift för kvalificerat socialt arbete och psykoterapi. Den är prenumererad och utkommer med åtta nummer per år. Ägare är Akademikerförbundet SSR. Tidskriften Socionomen, A4, Bondegatan 21, 116 33 Stockholm
Besök: Bondegatan 21

Socionomen ansvarar ej för inskickat material som inte är beställt.

**CHEFREDAKTÖR
& ANSVARIG UTGIVARE**

Annika Sjöberg
0706-58 88 95
annika@socionomen.se

DIGITAL REDAKTÖR

Helle Kikerpuu
helle@a4.se

ART DIRECTOR

Louise Bååth
louise@a4.se

SKRIBENTER

Tommy Johansson
Karin Persson
Annika Clemens
Tim Andersson
Therese Johansson
Viktoria Myrén
Fredrik Söderlund

REDAKTIONSRÅD

Socionomen har två redaktionsråd, ett bestående av forskare och ett med yrkesverksamma socionomer. Mer information finns på socionomen.se.

FOTO OMSLAG

Margareta Bloom Sandebäck

PRODUKTION

A4 Text & Form

SOCIONOMEN.SE

Nyheter och fördjupning om
socialt arbete och psykoterapi

PRENUMERATION

Akademikerförbundet SSR
08-617 44 00, knappval 5
prenumeration@akademssr.se
Prisuppgifter och info finns på
socionomen.se/prenumerera/

ANNONSBOKNING

AdSales Group AB
John Björs
john@adsales.se
073-590 25 32
Utgivningsplan på
socionomen.se/annonsera/

TRYCKERI

Norra Skåne Offset,
ISO 14001- och
ISO 9001-certifikat.
Socionomen finns även som
taltidning. Kontakta redaktionen
för information.

Akademikerförbundet SSR

06 I KORTHET

Aktuellt: Långa fängelsestraff för bland annat mordbrand i uppmärksammat rättsfall i Huddinge.

10 FÅ ÅTAL MED NY LAG

Granskning: Endast en polisanmälan om förolämpning mot socialarbetare har gått till åtal.

12 HALTANDE KUNSKAP

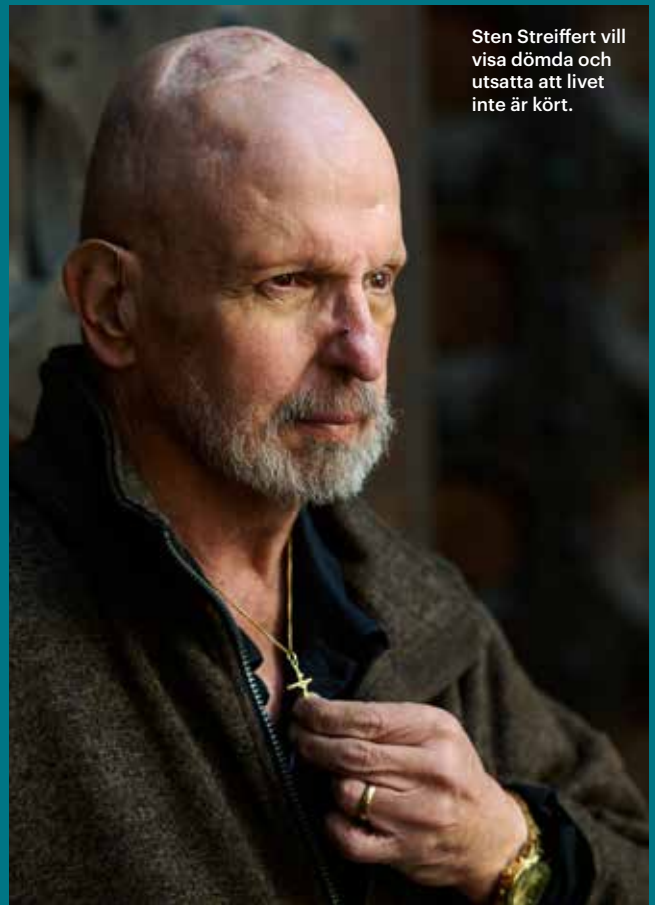
Tendens: Samarbetet mellan forskning och praktik behöver utvecklas.

14 BARN I HÄKTE

Tema: Med hårdare lagar kommer fler barn häktas. Så rustar socialtjänsten för att möta deras behov.

28 STEN STREIFFERT

Mötet: En uppenbarelse i fängelset ledde till Sankta Clara kyrka och ett eget livsprojekt.

Sten Streiffert vill visa dömda och utsatta att livet inte är kört.

FOTO: MARGARETA BLOOM SANDBÄCK

I Järva testas nya vägar för att möta behoven hos barn i häkte.

FOTO: JOHAN STRINDBERG

36 STÄRKANDE LÄSNING

Verktyg: 15 minuters läsning med barn och förälder vid lämning på förskolan bygger tillit och rustar för skolan.

40 DIALOGSOCIONOMER

Bildreportage: I samarbete med Malmös civilsamhälle skapar dialogsocionomerna nya kontaktytor.

47 MBT GAV GOD EFFEKT PÅ VÅLDSBROTTSLINGAR

Forskning: Brittisk studie visar positiva resultat på män med antisocial personlighetsstörning.

DESSUTOM I SOCIONOMEN

34 C-UPPSATSTÄVLINGEN, 52 DEBATT, 54 SETT, LÄST, HÖRT, 58 KRÖNIKA

Aktuellt

TEXT: REDAKTIONEN FOTO: GETTY IMAGES

FOTO: SÖDERTÖRNS TINGSRÄTT / CARL JOHAN ERIKSON

422...

... barn berördes av vräkningar under första halvan av 2025. Det visar Stadsmissionens hemlöshetsrapport. Det är en ökning med nästan 60 procent på tre år.

FOTO: SOCIALSTYRELSEN

Stora brister i vården för barn med adhd och autism

OJÄMLIK VÅRD. En ny nationell utvärdering av Socialstyrelsen visar stora brister i vården för barn och unga med adhd och autism. Trots tydliga riktlinjer skiljer sig dessutom vården åt mellan regioner och kommuner. Inom primärvården och elevhälsa går införandet av riktlinjerna trögt. Bara drygt hälften av vårdcentralerna har påbörjat arbetet och för kommunala verksamheter är andelen ännu lägre.

– Vi ser ett tydligt glapp mellan vad som är tänkt enligt lag och riktlinjer och vad som sker i praktiken. Barn får vänta på stöd tills en diagnos är klar, trots att behoven ofta är uppenbara långt tidigare, säger Maria State, enhetschef på Socialstyrelsen.

Utvärderingen visar också på tydliga socioekonomiska skillnader i tillgången till läkarbesök och läkemedelsbehandling.

FLER NYHETER FÖLJ FLÖDET
PÅ SOCIONOMEN.SE

Långa fängelsestraff i uppmärksammat rättsfall i Huddinge

HOT OCH VÅLD. I mars 2025 fördes tre barn bort från sitt familjehem av sin biologiska pappa. Familjehemspappan misshandlades och barnen fördes utomlands. Under samma vår skickades flera hotfulla mejl till anställda i Huddinge kommun, där LVU-beslutet fattats. Senare sattes också flera bilar, tillhörande personer som varit inblandade i ärendet i brand. Bland annat blev socialnämndens ordförandes bil totalförstörd och en bilbrand utanför en bostad tillhörande en av socialsekreterarna spred sig och totalförstörde socialsekrete-

rarens radhus. Drabbade berättar att de varit rädda att träffa närstående, tvingats bo på skyddad adress och tagit omvägar till jobbet.

Södertörns tingsrätt dömde pappan till 13 års fängelse för egenmäktighet med barn, grov mordbrand, grov skadegörelse, grovt hot mot tjänsteman, stämpling till grovt hot mot tjänsteman samt övergrepp i rättsak. Ytterligare två av de åtalade döms till långa fängelsestraff, 13 respektive 10 år medan tre personer döms till kortare fängelsestraff på upp till två år.

”Jag tror faktiskt att inte ens socialarbetarnas egna familjer, barn och släktingar, på riktigt vet vad deras anhöriga gör på jobbet.”

”Jag är så urbota trött på att höra om när det går fel”

I boken Lyckade ärenden i socialtjänsten berättar 24 socionomer om insatser som förändrat liv. Redaktör är Susanna Alakoski som vill lyfta vad socialt arbete är och kan vara.

Det är något av ett hjärteprojekt som realiseras för Susanna Alakoski när boken Lyckade ärenden i socialtjänsten nu ges ut. I flera år har hon uppmanat socionomer att skriva och berätta om sina erfarenheter i yrket.

– Jag har stått på konferenser i såkert 20 år och försökt få socialarbetare att nappa på den här idén, eftersom jag själv inte riktigt haft tid. Men det är ingen som har gjort det, säger hon.

Att boken nu ser dagens ljus är resultatet av ett uppdrag som hon gjorde på sociala medier. Där uppmanade hon professionen att höra av sig med berättelser där socialtjänstens arbete gjort verklig skillnad. Då hände något – plötsligt hörde 500 personer av sig.

– Det fanns ett stort behov av att berätta. Det bara rasslade till. På ett

sätt blev jag inte så förvånad. Jag har följt mitt skrå genom åren och känslan är att många både kan och vill berätta.

I boken har svaren skalats ner till 24 individuella berättelser som täcker in flera olika delar av socialtjänstens arbete.

Vad är det för berättelser vi får ta del av?

– Det är texter som nästan gjort mig skakig när jag läst dem. Det gäller allihop. De ligger så nära den brännande verkligheten. Det handlar bland annat om en före detta gangster som

kommit på rätt köl igen, om ensamkommande unga som lyckats vända en hemsk situation till något fantastiskt. En text handlar om ett lyckat samhällsarbete i Sundsvalls kommun och en annan text om en spelberoende kvinna.

För Susanna Alakoski fyller boken flera viktiga funktioner, inte minst att professionen nu får utrymme att med egen röst berätta om sin verklighet.

– Jag tror faktiskt att inte ens socialarbetarnas egna familjer, barn och släktingar på riktigt vet vad deras anhöriga gör på jobbet. Det är ett så pass komplext yrke. Ett annat skäl till att jag ville skapa den här boken är att jag är så urbota trött på att höra om det misslyckade sociala arbetet när det går fel.

Vem tycker du ska läsa boken?

– Alla. Har man minsta lilla sociala engagemang i sitt hjärta så tycker jag att man ska läsa den här boken. Man blir glad när man läser den. Det finns en sådan kärleksfullhet i texterna mot problemen som de här människorna möter.

Tommy Johansson

→ Susanna Alakoski

GÖR: Socionom och författare.

AKTUELL: Som initiativtagare och redaktör till Lyckade ärenden i socialtjänsten.

Så byggs en hållbar säkerhetskultur

ARBETSMILJÖ. Hot och våld mot socialsekreterare är ett växande problem. I en ny kunskapssammanställning från Arbetsmiljöverket har myndigheten tittat på vilka insatser som gör störst skillnad för att bygga en hållbar säkerhetskultur. Slutsatsen är att de mest effektiva insatserna sker på organisations- och gruppnivå, medan individriktade insatser är ett kompletterande stöd.

– Ledarskapet är avgörande. Chefer behöver skapa förutsättningar för att personalen ska kunna arbeta på

ett säkert sätt, och se till att policys och riktlinjer stämmer överens med verkligheten ute på fältet. Det minskar glappet mellan teori och praktik och ger socialsekreterare trygghet i sitt arbete, säger Monica Kaltenbrunner, processledande analytiker på Arbetsmiljöverket.

Studierna som ingår i rapporten kan inte koppla specifika arbetsätt direkt till minskade incidenter. Däremot visar de att upplevd trygghet i arbetsgruppen är en viktig grund i mötet med klienter.

” Frågan är inte vilken metod som ska dominera, utan hur vården ska organiseras så att evidensbaserad psykoterapi faktiskt kan bedrivas.”

Peter Lillengren, docent i klinisk psykologi vid Stockholms universitet, med flera skriver i en debattartikel på Dagens Medicin att det pågår en utgallring av PDT inom stora delar av psykiatri och primärvården, vilket skapar en likriktad psykoterapi som på sikt hotar vårdkvaliteten.

Ökad fattigdom bland ensamstående med barn

SKYDDSNÄT. Mellan 2021 och 2025 ökade andelen personer som lever i materiell och social fattigdom från 3,5 procent till 6,9 procent. Det innebär att under 2025 levde knappt 730 000 personer i materiell och social fattigdom. Bland ensamstående med minst ett hemmavarande barn är andelen ännu högre: 16,6 procent.

I rapporten Rätten till social trygghet – ett skyddsnät som riskerar att brista lyfter Institutet för mänskliga rättigheter flera exempel på sociala rättigheter där nivåerna släpar efter levnadskostnaderna, till exempel arbetslöshetsersättningen, assistansersättningen, och dagpengsersättningen för asylsökande. De konstaterar också att rätten till social trygghet inte säkerställs fullt ut i svensk rätt och rekommenderar en översyn av överensstämelsen mellan svensk rätt och den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Stort glapp mellan lag och verklighet

HEDERSRELATERAT VÅLD. Trots tydlig lagstiftning får många barn som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck inte det skydd och stöd de behöver. Det konstaterar Barnombudsmannen i sin årsrapport.

De intervjuade barnen vittnar om att deras berättelser inte tas på allvar av de vuxna som borde skydda dem, särskilt om föräldrarna uppfattas som samarbetsvilliga.

Har du kompetens inom socialt arbete? Vill du ha en arbetsplats där Engagemang, Ansvar och Glädje är i fokus?

På Humana har vi en bra anledning att stiga upp och gå till jobbet varje dag. Vi är hängivna uppgiften att ge så många människor som möjligt ett bra liv. Våra medarbetare är våra hjältar, det är därför viktigt för oss att bidra till deras utveckling och välmående. Tillsammans kan vi hjälpa andra och göra skillnad.

Vill du vara med och göra skillnad?

Se alla lediga jobb på humana.se/jobbportalen eller skanna QR-koden.

”Varje dag när jag öppnar datorn är det lite magvärk”

Skitfolk och skräpmänniskor, hoppas ni får cancer. Kommentarer landade i inkorgen hos socialarbetare i Avesta. Nu åtalas avsändaren för förolämpning av tjänsteman.

TEXT ANNIKA CLEMENS

SMYGFEODALISTISKA kuksugare, överbetalda, gudlösa hedningar och jävlas. Det var bara några av de tillmälen som Emmie Tonér och hennes kollegor i Avesta fick ta emot. De otrevliga mejlen ledde till det första åtalet om förolämpning mot socialsekreterare.

Socialsekreteraren Emmie Tonér är en av tre anställda i Avesta kommun som har fått ta emot en lång rad mejl med fula ord och grova förolämpningar uppräddade eftervarandra. De kommer från en klient som har meddelat sitt missnöje med de besked och beslut han fått från socialtjänsten på ett, enligt åklagaren, nedsättande sätt.

Bland alla mejl som har skickats till de berörda personerna kan man läsa tillmälen som skitfolk, skräpmänniskor, ämbetsmannahöner, äckel, hedningar, sossepampar, tattare, blattemadrasser, chickyfitta. Och så vidare. Mannen har också uttryckt önskingar om att de ska drabbas av cancer och dö av vanvård, att de ska drabbas av sin egen rättvisa samt ruttna och brinna i helvetet.

ÅKLAGAREN MENAR att den misstänkte har uttryckt sig grovt kränkande mot personalen med syftet att kränka deras självkänsla och värdighet. Han ska även

FOTO: GETTY IMAGES

”Det är jobbigt att det inte verkar ta slut och jag är orolig över att det hela ska eskalera.”

ha skickat brev hem till en av tjänstepersonerna.

I polisförhör vill han inte svara på om han förstår att socialsekreterarna har tagit illa vid sig. Han svarar: ”Hon borde förstå att vissa saker händer inte utan anledning.” Och vidare: ”Ja, alltså, folk har sina rättigheter och man ska inte kränka dem hur som helst. För då blir det liksom en motreaktion.” Mannen varken erkänner eller förnekar brott.

I POLISFÖRHÖR berättar Emmie Tonér hur de många mejlen har påverkat henne. ”Det är jobbigt för att det inte verkar ta slut och jag är orolig över att det

hela ska eskalera”, sade hon till polisen.

En annan medarbetare beskrev för polisen att hon känner ett obehag som ligger och gnager hos henne. ”Varje dag när jag öppnar datorn är det lite magvärk av oron över att XX har skickat något nytt elakt.”

Den man som står åtalad för förolämpning har tidigare dömts för liknande handlingar, men då enligt lagen om ofredande.

Denna gång har hans handlingar anmälts till polisen som förolämpning mot tjänsteman, enligt den lag som trädde i kraft sommaren 2025. Det är också den brottsrubricering åklagaren väljer i första hand, och i andra hand ofredande.

– Min uppfattning är att det här är en typ av brott som i och för sig har fängelse i straffskalan, men där böter brukar vara aktuellt i första hand, säger åklagare Alvin Svensson, vid Falu tingsrätt.

De tre målsäganden har begärt 10 000 respektive 5 000 kronor i skadestånd.

Rättegången är planerad att hållas i juni i Falu tingsrätt. ◀

→ ÅTAL FÖR GROVA FÖROLÄMPNINGAR PÅ MEJL

Närmare hundra anmälningar – bara ett åtal

Under första halvåret med nya lagen om förolämpning gjordes närmare hundra polisanmälningar från socialtjänsten. De flesta har lagts ner.

TEXT ANNIKA CLEMENS

UNDER DE FÖRSTA sex månaderna med nya lagen gjordes totalt närmare 1 200 anmälningar om förolämpning. Socionomens granskning visar att cirka 90 av dessa kom från socialtjänsten.

Den nya lagen infördes för att öka skyddet av offentliganställda. Sedan den 2 juli 2025 är det brottsligt att förolämpa en polis, lärare, läkare eller socialsekreterare på jobbet. Bakgrunden är hot som riktas mot myndighetsutövande personer som kan leda till rädsla att fatta myndighetsbeslut.

POLISANMÄLNINGAR om hot mot tjänsteman i socialtjänsten har gjorts i alla regioner utom Jämtland och Halland. Flest anmälningar har gjorts i Stockholm och Skåne. Men Sörmland sticker ut med flest anmälningar i förhållande till folkmängd, elva stycken. Alla har dock lagts ner, en utan att förundersökning inleddes. Det verkar inte vara någon specifik händelse eller person som ligger bakom dessa, utan de är utspridda över länet.

Lagstiftningen är ny och enligt polisen är det svårt att säga något om varför så få anmälningar leder till åtal.

– Oftast är saknas det någon form av bevisbörda, något vittne eller något underlag, säger Niklas Brännström, gruppchef för polisens kontaktcenter i Region Öst som har tagit emot några av anmälningarna.

– I de här fallen finns inget dokumenterat och inga vittnen. Då är det ord mot ord.

De få domar som finns handlar om förolämpning mot polis, men ju fler domar det kommer, desto bättre

”I de här fallen finns inget dokumenterat och inga vittnen. Då är det ord mot ord.”

vägledning i sitt arbete får polisen.

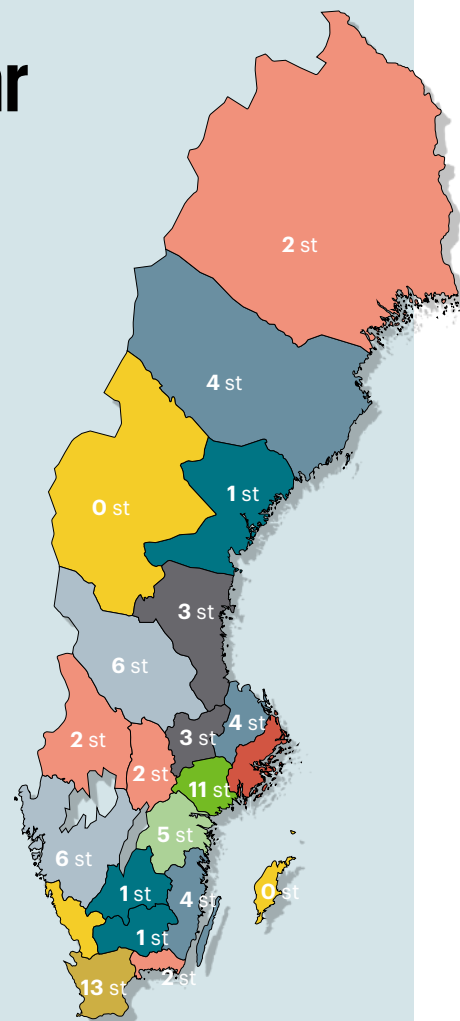
– Det är en prövotid, men om ord står mot ord är det alltid svårt att nå framgång.

Vad räknas då som förolämpning?

– Att man blir kallad för fula saker. Det finns en gräns för vad man ska tåla. Ibland blir folk besvikna när tjänstemän gör sitt jobb men det ger dem inte rätt att kalla dem för fula saker, eller förolämpa, säger Niklas Brännström.

Hans tips till personer som är utsatta för risken att förolämpas är att stötta varandra på jobbet. Om man hinner kan man spela in samtal med personer som är besvikna på ett beslut. Om förolämpningen sker vid upprepade tillfällen kan man själv notera när det sker.

– All dokumentation är viktig, hur den sedan bedöms i det enstaka fallet är upp till rätten att pröva. ◀

Anmälda förolämpningar mot socialtjänsten

Två av närmare **90 polis-anmälningar** om förolämpning ledde till att en person åtalats.

Södermanland sticker ut med många anmälningar i förhållande till befolkningen. Alla utredningar har dock lagts ner.

Osynk mellan forskning och praktik

Forskare har svårt att få tillgång till socialtjänsten för att samla kunskap, medan socialsekreterare säger att de inte har tid och inte får tillräcklig nytta av att delta i studierna. Så hur ska forskning och praktik kunna mötas?

TEXT KARIN PERSSON ILLUSTRATION GETTY IMAGES

ENLIGT NYA socialtjänstlagen ska socialtjänstens arbete ska bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet. Men i januari kom en ny rapport från Myndigheten för vårdanalys som visar att kunskapsstyrningen av socialtjänsten brister. Kunskapsunderlagen är fragmentiserade, otydliga och inte tillräckligt behovsanpassade.

Samtidigt tar man inte heller tillräcklig hänsyn till den samlade erfarenhet som finns hos professionen. När man inte samlar in och delar lokal kunskap går kommuner miste om lärdomar från andra delar av landet och behöver ofta uppfinna hjulet på nytt, slår rapporten fast.

Men som forskare är det ofta svårt att genomföra denna kunskapsinsamling, vittnar Anna Petersén om. Hon är universitetslektor vid Örebro universitet och forskar om socionomers yrkesutövning och de arbetsvillkor som omgärdar den.

– Vi upplever att det går trögare och trögare att få en ingång till socialtjänsten när det gäller forskning. Det är väldigt många som avböjer att delta och det skapar stora svårigheter för oss, säger hon.

Trots forskningsanslag och godkännande från etikprövningsnämnden blir

Anna Petersén
FOTO: PRIVAT

studierna svåra att genomföra då själva kunskapskällan – socialsekreterarna – inte är tillgänglig. Även om det handlar om en enkät som tar tio minuter att besvara får forskarna ofta nej. Chefer agerar grindvakter och hänvisar alltid till medarbetarnas höga arbetsbelastning och tidsbrist, berättar Anna Petersén.

HON BETONAR ATT hon också är införstådd med att många socialtjänstkantor får väldigt många förfrågningar om att ingå i studier och inte bara är "jagade" av forskare i socialt arbete, utan även i till exempel pedagogik och psykologi. Hon och hennes kollegor försöker att göra det så lätt som möjligt att delta i studierna. Nu är man nere på något slags miniminivå.

– Jag har själv chefsuppdrag och har förståelse för att man vill skydda sin personal från ytterligare börda. Men det innebär också att enskilda socialsekreterare inte själva får ta ställning till om de vill medverka i en studie eller inte. Det känns som att vi inom forskningen stångar oss blodiga när vi inte får komma till.

Samtidigt skulle socialsekreterarna

kanske behöva tydligare incitament för att låta sig tankas som kunskapskällor. En enkät som Forskarskolan för yrkesverksamma genomfört med 1 500 socialsekreterare visar att de flesta som deltagit i studier inte är så nöjda med utfallet. Mindre än en tredjedel upplevde att det var till stor nytta för en själv eller arbetsplatsen.

Hur kan man se till att de som deltar får ut något av det?

– Socialtjänsten får jättegärna, i den mån de hinner, vända sig till forskare och be dem komma och berätta om resultaten man bidragit till. Mitt intryck är att många forskare ställer upp på sådant om de blir tillfrågade, säger Anna Petersén.

Forskningen blir inte relevant om den bara utgår ifrån det akademiska forumet som viktiga frågor, konstaterar hon. Utan engagemang från praktiken riskerar forskarna att gå vilse, samtidigt som socialtjänstens praktik kommer att stå rätt still i sin utveckling utan forskning.

Även Alexandru Panican, professor i socialt arbete vid Malmö universitet, betonar vikten av ett nära samarbete mellan akademi och praktik.

– Vi alla har ett ansvar att mötas, diskutera och samverka. Är vi tillräckligt duktiga på detta? Nej, långt ifrån, säger han.

HAN UPPLIVER att universitetsvärlden öppnat dörrarna mot fältet under de senaste åren, och att det även från professionens sida finns en vilja att både delta i, och ta del av forskning.

– Men det finns ingen infrastruktur för hur det ska göras. Vi behöver

Alexandru Panican
FOTO: PRIVAT

”Allt mer publiceras på engelska och i artikelform, vilket gör att avståndet till fältet ökar. Det är inte bra.”

mötas på nationell nivå och tänka ut möjligheter.

Även i Myndigheten för vårdanalys rapport får infrastrukturen för kunskapsförmedling kritik. Plattformer upplevs som svårnavigerade och stöden för teoretiska. I Forskarskolan för yrkesverksammas enkät svarar åtta av tio socialsekreterare att de vill ta del av forskning i högre utsträckning än i dag. Den vanligaste anledningen till att man inte gör det är att det saknas tid i tjänsten, därefter att forskningen är svårtillgänglig. Alexandru Panican ger professionen rätt i det.

– Jag märker hur allt mer publiceras på engelska och i artikelform, vilket gör att avståndet till fältet ökar. Det blir inte bra. Självkart vill vi öka kvaliteten i den forskning som bedrivs, men absolut inte på bekostnad av att vi fjärrar oss från fältet.

Therese Olmsäter
FOTO: RICKARD KILSTRÖM

MYNDIGHETEN FÖR

vårdanalys rapport visar att socialtjänsten präglas av hög arbetsbelastning, med ett starkt fokus på basverksamheten och att leva upp till grundläggande lagkrav.

– Annat arbete, som att implementera ny kunskap, får ofta stå tillbaka,

säger myndighetens utredare Therese Olmsäter till Socionomen.

När det gäller frågan om tidsbrist riktar Alexandru Panican kritik mot arbetsgivarna.

– De måste acceptera att socionomerna utgör en profession med akademisk utbildning, precis som exempelvis psykologer. Man vill jättegärna ha duktiga socionomer som håller sig ajour med forskningsfronten, men då måste man också erbjuda medarbetarna den möjligheten, säger han. ◀

3 förslag på hur kunskapsförmedlingen kan stärkas

1 Inför kliniska lektorat, tjänster där arbete i socialtjänsten kombineras med forskning och undervisning. På så sätt säkras att den anställda forskar om frågor som är relevanta på fältet, samtidigt som forskningsresultaten lättare får spridning inom socialtjänsten.

2 Fler socionomer med masterexamen. Dessa bör bli specialistsocionomer och få den spetskompetens som efterfrågas på fältet. I dag har bara 2,7 procent av socionomerna masterexamen.

3 Bygg ut konceptet affilierad socionom (som Alexandru Panican utvecklat). Det innebär att erfarna socialsekreterare undervisar på socionomutbildningen, upp till 20 procent av en heltidstjänst under två år. De skriver också en uppsats på masternivå av direkt relevans för fältet. Syftet är att stärka samverkan mellan akademi och praktik. Konceptet har fått stöd på nationell nivå från både Akademikerförbundet SSR och Vision. Det tillämpas på Örebro universitet sedan vårterminen 2026 och målet är att det ska spridas runt om i landet.

Källa: Alexandru Panican, professor i socialt arbete

SOCIALTJÄNSTEN VIKTIG FÖR INLÅSTA BARN

Barn som häktas känner sig ofta bortglömda. Då kan en socialsekreterare som har tid och bryr sig få stor betydelse. Men arbetet behöver utvecklas, särskilt när de häktade barnen blir yngre.

ILLUSTRATION GUSTAF ÖHRNELL HJALMARS TEXT ANNIKA CLEMENS

TEMAINNEHÅLL

TEMA: BARN I HÄKTE

EN FRÅGA MED STORT FOKUS

För barn i häkte är kontakten med vuxna som står kvar viktig. **16**

VÄRDEFULLT SMÅSNACK

"Jag älskar när soc kommer på besök." **19**

PANELEN

Hur jobbar ni med häktade barn? **22**

SÅ GÖR JÄRVA

"Målet är att barnen ska må bättre, och påbörja ett motivationsarbete." **24**

Barn som placeras i häkte har ofta en historia av egen utsatthet, en historia som kan ha börjat långt innan de kom i kontakt med kriminella gäng. De barn som Barnombudsmannen har haft kontakt med vittnar många gånger om en total avsaknad av trygga vuxna.

Därför kan kontakten med socialtjänsten under häktetiden vara avgörande.

– De barn vi har träffat som har haft en socialsekreterare som verkligen har brytt sig om dem berättar att det har betydtt jättemycket, säger barnombudsman Juno Blom.

Samtidigt som Kriminalvården har svårt att ge barnen tillräckligt med tid utanför isolering varierar även socialtjänstens insatser för de frihetsberövade barnen.

– Det fungerar bra på en del ställen och på andra finns det stora utvecklingsmöjligheter, säger Emma Samuelsson, expert på Kriminalvården.

– I vissa fall känns det som att socialtjänsten andas ut när barnet är på häktet, för att ansvaret ligger på någon annan. Det här är ju barn som de har kämpat för länge.

I vissa kommuner är socialtjänsten direkt beredd att komma på besök och för fortsatt kontakt med barnet i häktet, medan barn i häkte på andra håll kan vara helt nytt för socialtjänsten.

– Då kan det också vara ett häkte som har sitt första barn, säger Emma Samuelsson.

Hon tycker att samarbetet mellan Kriminalvården och landets socialtjänster behöver utvecklas och bli tydligare.

– Det bör tydliggöras vad socialtjänsten kan och bör göra.

Emma Samuelsson
FOTO: PRIVAT

TIDEN I HÄKTE KAN vara skrämmande för ungdomar på 15–17 år. Det är inte ovanligt att de längtar hem.

– De är inte så stora. Många har nattskräck, och då blir det nattpersonalen som får ta hand om dem.

För dem som inte får möjlighet att lämna cellen och umgås med andra under de fyra timmar per dag som de har rätt till kan tiden vara ännu tuffare. En del reagerar genom att sluta be om kontakt. Andra genom att ringa väldigt mycket på klockan efter personal.

” En del storstadshäkten har kunnat ha 35 barn inne på en dag, och fyra timmar gånger 35, ja så mycket personal finns inte. ”

– När de inte får kontakt är det några som ring-er väldigt mycket. För dem som inte har toalett på rummet är det ett sätt att få prata med någon. Det finns de som går på väldigt många toabesök per dag, för att få kontakt, berättar Emma Samuelsson.

BARNOMBUDSMANNEN Juno Blom berättar om liknande vittnesmål från barnen i häkte; hur de är inlåsta och sitter och knackar på dörren för att få uppmärksamhet. En del vill gå på toaletten, men ingen öppnar.

– När någon till sist öppnar kan situationen trappas upp. Barn har berättat om situationer som har eskalerat och lett till övergrepp. Samtidigt är det omvända, att bli helt osynliggjord och negligerad, också skadligt. Båda ytterligheterna är väldigt allvarliga, säger Juno Blom.

Sverige har återkommande fått kritik för långa häktningstider och för att inte lyckas tillhandahålla tillräckligt med isoleringsbrytande tid för barn. För fem år sedan levde Kriminalvården upp till kravet på fyra timmar isoleringsbrytande tid om dagen till endast två tredjedelar av de häktade under 18 år. I takt med att allt fler barn häktades sjönk siffran till drygt hälften, men har under förra året förbättrats. I december 2025 var den uppe i 91 procent, bättre än på många år, enligt Emma Samuelsson. Det kan delvis hänga ihop med att antalet barn i häkte minskade under andra halvan av 2025, men också med att frågan har kommit upp ordentligt på agendan.

– Det har blivit en fråga i alla ledningsgrupper och fått mer fokus. Men det hänger också ihop med resurser. En del storstadshäkten har kunnat ha 35 barn inne på en dag, och fyra timmar gånger 35, ja så mycket personal finns inte, säger Emma Samuelsson.

VAD ÄR DET DÅ som socialtjänsten kan göra för att tiden i häktet ska bli mindre tung för unga under 18 år? Emma Samuelsson beskriver att när det fungerar bra kommer socialsekreterare ofta på besök och samtal och behandlingar som ungdomarna har haft på utsidan kan fortsätta. Socialsekreterarna följer också med vid förhör med polisen. En utvecklingsmöjlighet hon ser för socialtjänsten är att arbeta mer med information till den häktades föräldrar och syskon.

– Det är jättemånga föräldrar som ringer in. Det är något som häktespersonalen lägger

mycket tid på. Mycket handlar om föräldraoro, frågor om barnet sover ordentligt, äter och hur det mår.

Det handlar också om organisationen hos socialtjänsten, konstaterar Emma Samuelsson. Det finns de som har särskilda handläggare för ungdomar som häktas och då blir det automatiskt ett byte för barnet när det kommer till häktet.

– De kan få en bild av att handläggaren på socialtjänsten inte riktigt bryr sig. Om den försvinner när barnet hamnar i häktet blir det som att ”då betydde jag ingenting”.

Kontinuiteten, i den mån det är möjligt, att följa upp och finnas kvar, är viktig. Det är något som Juno Blom också lyfter.

– Det vi hör när vi pratar med barnen är att här finns en total avsaknad av trygga vuxna. Och det har varit så i hela deras liv. Det här är barn som har erfarenhet av egen utsatthet, men ingen vuxen har ställt frågor om det. Det är först när de utvecklar ett eget destruktivt beteende som vuxna har agerat, säger hon.

– Socialtjänsten har ett jättestort ansvar, men många barn känner att det ansvaret inte tas. Många berättar om hur de har bytt socialsekreterare upprepade gånger, hur de aldrig lyckas skapa en relation.

Juno Blom

FOTO: BARNOMBUDSMANNEN

Unga som har suttit häktade är också undrande till varför tiden i häktet inte används på ett bättre sätt, berättar Juno Blom.

– De förstår inte att det inte görs något. De berättar att de inte har inte fått in skolböcker och de har ingen att vända sig till. En önskan och en vädjan från de barn vi har träffat är att det ska finnas en närvarande person från socialtjänsten.

Tillsammans borde de kunna planera tiden i häktet och även vad som ska ske när de kommer därifrån, vare sig de döms eller frias, menar Juno Blom.

– Vi har träffat så många barn och unga vuxna som kommer ut, utan att det finns någon plan för vart de ska ta vägen, säger hon.

Samtidigt väntas förändringar som kommer att sätta ytterligare press på både socialtjänsten och landets häkten. Regeringen planerar att förlänga häktningstiden för personer under 18 år från tre till fem månader. Och i mitten av mars landar regeringens proposition om att sänka straffmyndighetsåldern till 13 år för vissa grova brott på riksdagens bord. Något som kommer att leda till att även 13-åringar kan komma att häktas. Det gör i sin tur gör att samarbetet mellan Kriminalvården och socialtjänsten kommer att bli ännu viktigare.

ANSTALTERNA ARBETAR redan med att förbereda fängelserna för barn. Nu behöver även landets häkten förbereda sig för att kunna ta emot 13-åringar. Hur informerar man till exempel en 13-åring vilka regler som gäller för dusch, träning och telefonsamtal hem på bästa sätt?

” Vi har träffat så många som kommer ut, utan att det finns någon plan för vart de ska ta vägen. ”

Just nu ses den information som delas ut på häkten över och anpassas för yngre barn, berättar Emma Samuelsson.

– Vi jobbar med mer lättläst text och plockar ut det viktigaste. Vi har också börjat jobba mer med bildstöd. Vuxna får all information på en gång, men det passar inte de yngre. Det här arbetet har flyttats upp på agendan.

När det gäller kontakt med anhöriga så kommer inte heller en 13-åring att få ringa mamma när som helst. Och häktespersonalen förbereder sig för mer omhändertagande arbete.

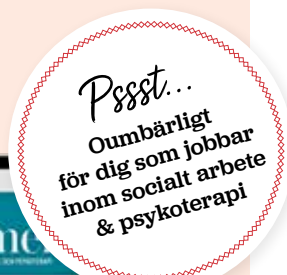
– De 15-åringar som kommer till oss i dag längtar ofta hem. Det kommer bli mer sånt och det talas om att ta in gosedjur, och ja, det kanske vi behöver göra, resonerar Emma Samuelsson.

– Man kan ha gjort många hemska saker, men man kanske aldrig har sovit borta. Vad händer då? ◀

ANNONS

NYHETS BREV!

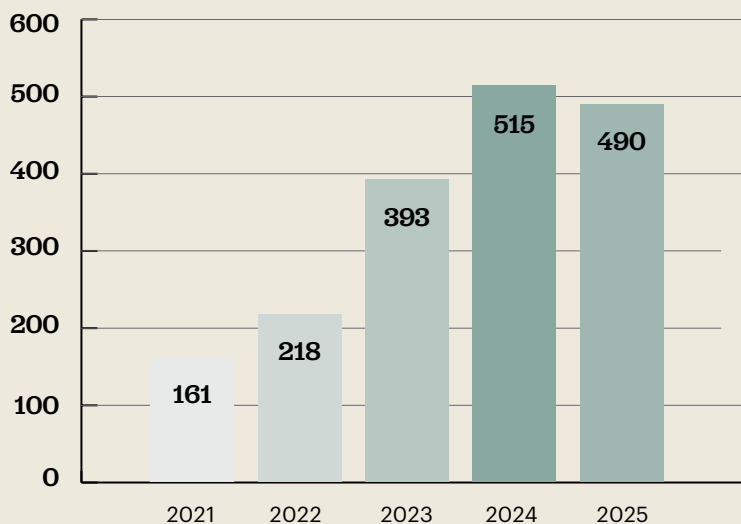
Håll utkik efter Socionomens nyhetsbrev. Senaste nytt om socialt arbete. Landar i din mejlbox varje torsdag morgon.

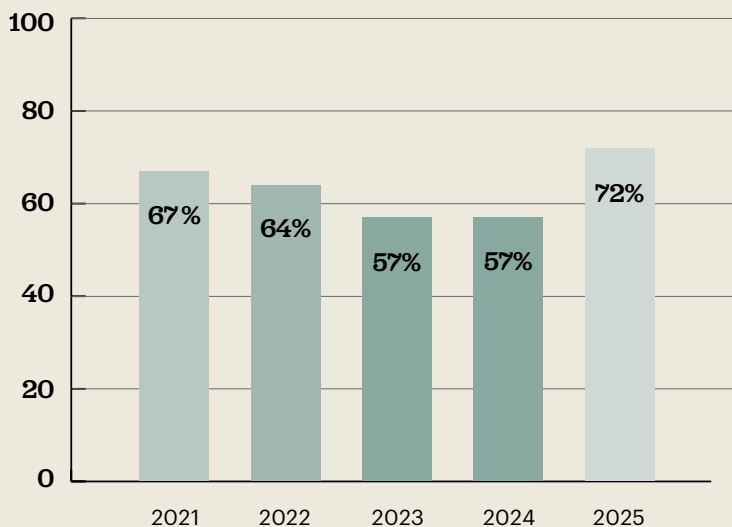
Häktade i siffror

TEXT ANNIKA CLEMENS

Antal häktade 15–17-åringar, utveckling 2021 – 2025.

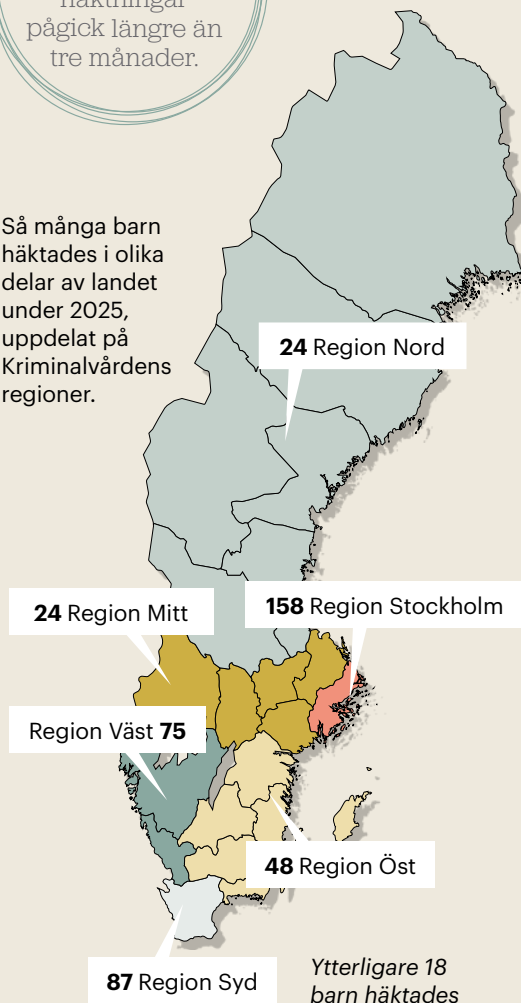

Andel ungdomar som fick 4 timmars isoleringsbrytande åtgärder per dag:

195
häktningar
pågick längre än
tre månader.

Så många barn häktades i olika delar av landet under 2025, uppdelat på Kriminalvårdens regioner.

Ytterligare 18 barn häktades under 2025, men information saknas om var.

121
dagar

Så lång var den genomsnittliga häktningstiden för avslutade häktningar av unga 15–17 år i september 2021. Det är den längsta genomsnittliga tiden sedan 2021. 2025 låg genomsnittet på 88 dagar.

PERSPEKTIV

Kriminalvårdaren: ”Jag älskar när soc kommer på besök”

De är små, så är det, säger kriminalvårdaren Magnus Uhlin om de barn som placeras i häktet i Huddinge. Och allt man kan göra för att bryta deras isolering är viktigt. Inte minst besöken från socialtjänsten. TEXT ANNIKA CLEMENS

– JA, I VISSA lägen så är de barn, så är det. Framför allt när de just har anhållits, säger Magnus Uhlin som möter ungdomarna när de kommer till häktet i Huddinge.

Till skillnad från vuxna som anhålls placeras inte barn under 18 år i arresten, utan direkt i häktet. Det anses mer humant och med större möjligheter att bryta isoleringen.

– Man saknar mamma, så brukar det vara oftast, och de tycker att det är jobbigt.

MAGNUS UHLIN har jobbat på häkte i många år, sedan drygt två år i en ny roll som ungdomshandläggare. I takt med att antalet häktade barn ökade kraftigt beslutades att det behövdes en särskild ungdomshandläggare även på häktet i Huddinge.

Som ungdomshandläggare är det Magnus Uhlin som tar kontakt med socialtjänsten när ett nytt barn kommer till häktet. Efter att ha stämt av med åklagaren ordnar han besöks- och telefonföreläsningar. I mån av tid är han med när socialtjänsten kommer på besök. Men han hittar också på sociala aktiviteter.

– Det varierar vad vi gör, det kan vara allt mellan att ha ett allvarligt samtal till att vi sitter och spelar ett parti kort. I dag, till exempel, har jag

”Man saknar mamma, så brukar det vara oftast, och de tycker att det är jobbigt.”

spelat lite pingis med några av dem, berättar han.

– Det är bra att få dem i rörelse. De är inne på sina rum så mycket under dygnet, så lite rörelse är bra.

När aktiviteter kommer i gång och ungdomarna fått kontakt med vårdnadshavare mår de bättre, berättar Magnus Uhlin.

– Efter ett tag brukar humöret stiga hos våra häktade barn, mycket tack vare den grupp i personalen som arbetar med isoleringsbrytande verksamhet.

Början av 2026 har varit lugnare på häktet i Huddinge än föregående år med uppemot tio häktade barn samtidigt. Antalet häktade barn i Sverige pikade 2024 och en period hade häktet i Huddinge 28

barn inne på samma gång.

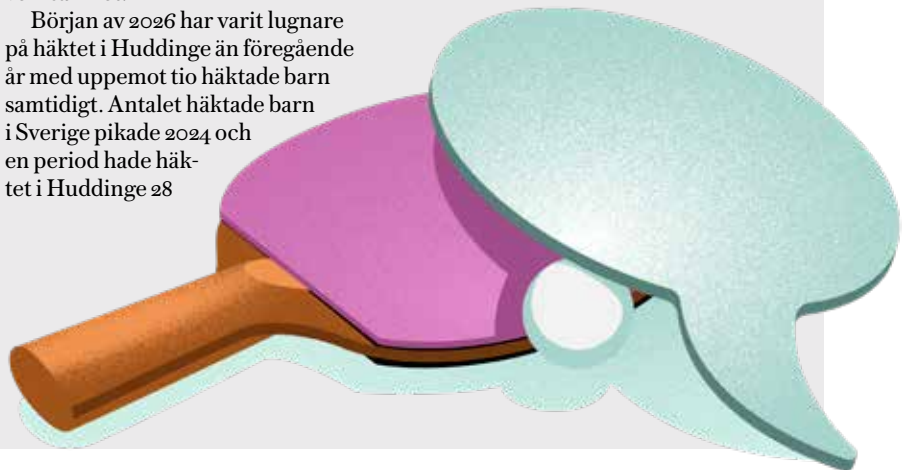
– Det var tufft. Då var det svårt att ge alla den lagstadgade rätt de har till fyra timmars bruten isolering varje dag. Det var omöjligt.

Den som är under 18 får sitta häktad som mest i tre månader.

Nu vill regeringen höja den gränsen till fem månader och häktningen kan också förlängas om åklagaren har synnerliga skäl.

– Det händer absolut. Det finns de som kommer in som nyblivna 17-åringar och går ut som 18-åringar. Det händer att de sitter ett år, även om det inte är jättevanligt.

Kontakten med socialtjänsten är värdefull, säger Magnus Uhlin. ◀

– Jag försöker nå socialtjänsten så snart som möjligt för att de ska kunna ha kontakt med klienten, men det kan handla om sånt som vi behöver veta också. Ju mer information vi får desto bättre.

De flesta häktade barn får besök från socialtjänsten, berättar han. Men hur ofta det blir varierar. En del barn kommer från andra delar av landet och det försvårar.

– Jag älskar när soc kommer på besök till våra klienter. Det är en bra kontakt som alla ska ha.

BESÖKEN RÄKNAS även in i tiden för isoleringsbrytande åtgärd. Ansvaret för att tillhandahålla fyra timmar per dag ligger annars på Kriminalvården och myndigheten har tidigare fått kritik för definitionen av isoleringsbrytande åtgärd, då även minuterna för toalettbesök eller promenad till träningslokalen räknas. Men Magnus Uhlin håller inte med om kritiken, utan tycker tvärt om att det handlar om värdefull tid.

– De ska träffa någon, ansikte mot ansikte, i fyra timmar. Vi har schabloner på 25 minuter för

”Även barn har restriktioner i häktet och får inte umgås med andra medan polisens utredning pågår, om inte åklagaren ger särskilt tillstånd.”

Juno Blom
FOTO: BARNOMBUDSMANNEN

utdelning av frukost, lunch och middag samt kortare transporter till träningslokalen, dusch och den dagliga promenaden. Det är värdefull tid det också då det ofta finns tid för smäsna.

Många gånger är det ganska, jag kanske inte ska säga varm stämning, men man kan skoja lite. Sådana korta kontakter är viktiga.

ALLA BESÖK räknas in i den isoleringsbrytande tiden; samtal med advokaten, polisförhör, besök från socialtjänsten och anhöriga som hälsar på. Däremot räknas inte träning in, den görs i enrum. Även barn har restriktioner i häktet och får inte umgås med andra medan polisens utredning pågår, om inte åklagaren ger särskilt tillstånd.

De flesta kontakter som Magnus Uhlin har haft med socialtjänsten

har varit bra, även om det ibland har varit svårt att få kontakt. Men en förbättring efterlyser han, och det handlar om när barnet ska ut från häktet när det blir aktuellt med ett LVU och placering på Sis. Det är ofta lång kö för lediga platser på Sis och då är det viktigt att socialtjänsten har kontinuerlig kontakt med åklagaren för att få en förvarning om när häktningen kommer att hävas.

– Om häktet inte har ett beslut om LVU och en så kallad handräckning inkommit innan häktningen hävs har vi ingen möjlighet att hålla kvar ungdomen. Då måste vi släppa honom eller henne omgående när åklagaren häver häktningen. Hittills har det har löst sig, men ibland har det handlat om minuter. Det är ett dilemma.

Vad är ditt bästa råd till socialtjänsten?

– Det är att hålla kontinuerlig kontakt med ungdomshandläggaren eller någon annan på häktet. ◀

ANNONS

Grundläggande psykoterapiutbildning med KBT-inriktning – steg-1 KBT

Vår grundläggande psykoterapiutbildning på halvfart ger dig verktyg för att arbeta med allt från ångest och depression till stressproblematik och organisationsutveckling. Utbildningen har en bred tillämpning inom vård, skola och organisation.

Göteborg: 28 augusti 2026 – finns möjlighet att delta digitalt

Stockholm: 2 september 2027

Malmö: 9 september 2027

Längd: 4 terminer

Sedan 30 år tillbaka är vi ett av Sveriges ledande utbildningsföretag – sverigehalsan.se
Varmt välkommen att kontakta oss på: 040 - 698 60 00 / info@sverigehalsan.se

Vi är störst på KBT i Sverige!

- Fokuserat beteendestöd i skolan: 9 juni
- Par- och relationsterapeut: 20 aug
- Ettårig KBT-utbildning: 21 okt
- Stresshantering med KBT: 26 okt
- Familjebehandling med KBT: 3 nov
- Organizational Behavior Management: 5 nov

SVERIGEHÄLSAN

Hur jobbar ni med häktade barn?

TEXT TIM ANDERSSON

SOPHIE LEWENHAGEN

Socialsekreterare på Ungdomsenheten, Sundbyberg

FOTO: PRIVAT

– Vi är drygt tjugo anställda på ungdomsenheten och samtliga kommer i kontakt med barn som sitter häktade. Vi försöker ha en väldigt tät samverkan med åklagare och häkte, och regelbunden kontakt med både ungdomen och dennes föräldrar. Samtidigt driver vi ofta en pågående parallell process här på socialtjänsten där vi behöver inhämta information och utreda barnets situation i sin helhet.

”Vi har haft ungdomar som berättat att de blivit nakenvisiterade efter besök av socialtjänsten.”

Vilka utmaningar ser ni i arbetet?

– De största utmaningarna uppstår när det finns åklagare som inte vill släppa in oss i ärendet. Det kan handla om att vi inte blir godkända för besök eller kontakt, vilket gör att processen dröjer.

– En annan praktisk utmaning är att vi inte får ta med oss datorn vid häktesbesök. Det påverkar rättssäkerheten kring dokumentationen. Vi har också haft ungdomar som berättat att de blivit nakenvisiterade efter besök av socialtjänsten. Det tror vi kan bidra till att de tycker att det är obehagligt att ta emot besök från oss.

Vad får detta för konsekvenser?

– Ibland sitter vi på viktig information om ungdomens fysiska eller psykiska hälsa, till exempel kring medicinering, som kriminalvården behöver få del av, men som vi inte kan förmedla i tid. Det är barnet som kommer i kläm.

Det låter som att man inte tar ert arbete på fullt allvar?

– Nej, det kan kännas så ibland. Man känner sig inte alltid betrodd. Vi förstår att åklagarna behöver vara väldigt noga med att rättsprocessen får ha sin gång, men vårt arbete är också viktigt i det här sammanhanget.

LINUS BETTNER

Socialsekreterare hos polisen och Ungdomstjänst, Malmö stad

FOTO: PRIVAT

– Jag och min kollega samverkar mellan polis och socialtjänst. Vi träffar barn och unga mellan 15 och 21 år och arbetssättet varierar lite beroende på vilka barn vi möter. I det första samtalet berättar vi vilka vi är, vad vi har för uppdrag och vilka ramar som gäller – till exempel att vi aldrig pratar om brottet och att vi har tystnadsplikt, men att den kan brytas.

Hur många barn träffar ni?

– Vi är på häktet i Malmö två timmar på tisdagar och två timmar på fredagar. Då träffar vi oftast 1–3 barn per tillfälle, beroende på hur långa samtalen är. Sammanlagt brukar vi ha omkring fyra barn som vi följer kontinuerligt.

Vilka utmaningar ser ni i arbetet?

– Miljön är en utmaning. Samtidigt kan den göra att ungdomar öppnar upp, när de kommer bort från sitt nätverk och hemmiljö. Men att sitta häktad är påfrestande. Många blir stressade och mår dåligt.

Hur fungerar samarbetet med Kriminalvården?

– Det fungerar bra. De vet att vi kommer på tisdagar och fredagar. Har vi frågor finns en kontaktperson vi kan ringa, till exempel om nya barn har kommit in.

En av dina huvuduppgifter är att delta vid polisförhör. Hur upplever barnen den närvaron?

– Jag och min kollega är med på i princip alla förhör med barn upp till 18 år. Det är en ovan situation för dem, med många vuxna i rummet. Vi försöker hålla låg profil. Efteråt pratar vi alltid med barnet utan polis närvarande – om hur det gick, hur de mår och vad som händer härnäst.

En kunskapsbaserad socialtjänst

Böckerna hittar du även i JUNO.

STAFFAN ERIKSSON,
resultatenhetschef på
Öppenvård Ungdom i
Södertälje

FOTO: PRIVAT

– Vi har nyligen anställt två uppsökande socialarbetare som ska arbeta gränsöverskridande mellan Barn och ungdom och Vuxen, med personer som riskerar eller redan befinner sig i kriminalitet. Syftet är att nå dem där oron är som störst – men också att arbeta med personer som är frihetsberövade. De ska försöka gå in och motivera till förändring när det finns ett fönster öppet, efter att de tagits av polisen.

De två tjänsterna är placerade på olika enheter. Den ena har huvudansvar för avhopparverksamheten och SIG Vuxna, den andra riktar sig mot unga i begynnande eller grov kriminalitet inom Sociala insatsgruppen (SIG).

Vad ska de två socialarbetarna göra mer exakt?

– Det här är andra veckan, så just nu handlar det mycket om att orientera sig i Södertälje. De försöker se var luckorna finns och var de kan kliva in, och börjar med en kartläggning utifrån projektet.

Sen måste vi hitta en tydlig fördelning mellan uppsökarnas och handläggarnas uppdrag, så att vi inte kliver in på varandras områden.

Har ni upplevt det som ett problem tidigare?

– Ja, det här är en svår målgrupp. Det finns kanske motivation hos några få, men samtidigt väcks frågan: vad är egentligen motivation, och vad går man in med utifrån en tvångslagstiftning?

Vad hoppas ni att den här satsningen ska få för resultat?

– Framför allt att vi kan identifiera de här personerna tidigare och hitta sätt att motivera dem att ta emot insatser. Det är en svårarbetad målgrupp, men vi hoppas kunna göra skillnad.

Förvaltningslagen, 2u

Förvaltningslagen anger hur myndigheter i stat och kommun ska behandla sina ärenden och sköta kontakt-erna med allmänheten.

Detta är den andra upplagan som kommenterar den nuvarande förvaltningslagen (2017:900), som trädde i kraft den 1 juli 2018. Verket ger en djupgående kommentar till lagen och har utförliga hänvisningar till praxis och litteratur i ämnet.

Johan Lundmark,
Mathias Säfsten
ISBN: 978-913911921-0

Sekretess: Handbok för socialtjänsten, 8u

I *Sekretess* beskrivs huvuddragen av de bestämmelser som är av betydelse för sekretesshanteringen vid en socialförvaltning. Under olika avsnitt behandlas bl.a. begreppet allmän handling, offentlighetsprincipen och de särskilda sekretessregler som gäller för socialtjänsten

Denna åttonde upplaga har uppdaterats med hänsyn till ändrade lagregler och ytterligare rättsfall.

Lars Clevesköld
ISBN: 978-913903088-1

De vill använda tiden smartare

När antalet häktade barn exploderade för två år sedan blev det svårt att hinna med för socialtjänsten i Järva. En ny idé växte fram för att använda tiden då barnet sitter inlåst bättre. "Alla känner att vi skulle vilja göra mer."

TEXT ANNIKA CLEMENS FOTO JOHAN STRINDBERG

Utrustade endast med papper och penna får socialsekreterarna gå in till ungdomar de ska besöka i häktet. Det handlar om barn, men eftersom de är misstänkta för grova brott är säkerheten hög. Dator, telefon, väska och ytterkläder måste lämnas utanför och innan besökarna släpps in måste de passera en säkerhetsbåge med metalldetektor.

– Ungdomen brukar vara ganska nedstämd. De brukar vara lite mer villiga att ses när de sitter på häktet än när man träffar dem utanför, berättar Joar Gadd Berglund, en av många socialsekreterare som märkte hur våldsvågen resulterade i en kraftig ökning av häktade 15–17-åringar.

NÄR HAN SOM nyexad började som socialsekreterare på Järva stadsdelsförvaltning i nordvästra delarna av Stockholm för drygt två år sedan pikade antalet häktade barn. Aldrig tidigare hade det suttit så många 15–17-åringar i svenska häkten som 2024. Antalet skjutningar var fortfarande på höga nivåer och sprängningarna likaså. Gärningsmännen visade sig allt oftare vara under 18 år och situationen ledde till att antalet häktade barn mer än tredubblades på tre år.

Joar Gadd Berglund och hans kollegor hade att göra. I den mån de kunde, besökte de ungdomarna i häkte men det var inte alltid det var möjligt när det var fråga om korta häktningar. I dag är situationen lugnare. Färre barn sitter häktade och det är lättare att hinna besöka och ringa ungdomen mer regelbundet.

Många gånger märker han att besök uppskattas.

– Vi kan prata om processen, varför det finns en misstanke om brott. Det är också viktigt att informera om vad som kommer att hända, för att skapa trygghet. Det är mycket fackspråk på häktet så det kan vara svårt att förstå vad allt innebär. Vi försöker bidra med lugn, "Vi är här och vi ska hjälpa dig". Vardagligt prat kan betyda jättemycket också, berättar Joar Gadd Berglund.

2024 VAR TRYCKET hårt på Kriminalvården. Myndigheten lyckades inte ge alla barn de fyra timmar om dagen utanför cellen som de har rätt till enligt lag. Men trycket var också hårt på socialtjänsten, berättar Anna-Karin Svensson,

TEMA: BARN I HÄKTE

Joar Gadd Berglund och Anna-Karin Svensson på socialtjänsten i Järva berättar att barnen får en tankeställare i häktet. Då finns en öppning att vända trenden.

” Socialsekreterarna har uppmärksammat hur dåligt barn har mått under perioden de var häktade.”

områdeschef på individ- och familjeomsorgen i Järva.

– Socialsekreterarna har uppmärksammat hur dåligt barn har mått under perioden de var häktade. De har också uppfattat att de inte hinner ringa eller träffa dem så mycket som skulle behövas.

BARN SOM SITTER häktade är en sårbar grupp och den psykiska hälsan försämras ofta under tiden de sitter frihetsberövade. Socialsekreterarna i Järva har sett tydliga tecken på nedstämdhet, sömnsvårigheter och ångest. Måendet blir ofta bättre efter häktningstiden, även för många av de ungdomar som placeras på Sis-hem med hög

säkerhetsnivå. Samtidigt har de noterat att motivationen till behandling minskar när häktningstiden är över.

TANKARNA LEDDE till en idé om att utnyttja tiden bättre. Under häktningen kan ett motivationsfönster uppstå. Kanske kunde man passa på att påbörja en behandling i stället för att vänta tills häktningen är slut?

I dag saknas en strukturerad, behandlande och motiverande insats för häktade barn. Och behandling erbjuds i många fall först efter häkttestiden, vilket innebär att förändringsarbetet påbörjas när motivationen ofta har sjunkit. Det gör att barnens mående riskerar att försämrats ytterligare. I förlängningen ökar risken för längre placeringar, återfall i kriminalitet och fortsatt bristande tilltro till vuxenvärlden och samhällets stödsatser.

– Ofta får de en tankeställare i häktet. De har tid att tänka. Och då kan man vända trenden, säger Joar Gadd Berglund.

Anna-Karin Svensson berättar att även om ungdomen inte döms för brott, utan släpps från häktet behövs ofta någon form av placering. Men häktningen kan pågå i månader i väntan på eventuell rättegång och dom. Det innebär att

behandlingen skulle kunna inledas redan där.

– Vi kontaktade Kriminalvården och Åklagarkammaren, och de var intresserade. Alla känner att vi skulle vilja göra mer.

Sagt och gjort. En ansökan om pengar till ett treårigt projekt utformades och i februari kom beskedet att sociala investeringsfonden bidrar med medel. Under våren ska fler behandlare rekryteras för att arbeta med projektet.

– Målet är att försöka få till att barn som sitter häktade mår bättre, får mer vuxet stöd, men också att de kan påbörja ett motivationsarbete och/eller någon behandling. När de är häktade är de avskärmade från allt negativt runt omkring och de har väldigt mycket tid att fundera, säger Anna-Karin Svensson.

BEHANDLINGEN kan handla om antisocialt beteende och motivationsarbete för att bryta med kriminalitet som livsstil. Insatsen är frivillig för barnen och rekryteringarna görs på öppenvårds-sidan.

– Vi kan inte tvinga någon att prata med behandlare men vi tror att många kommer att tacka ja, utifrån hur de mår och att de brukar efterfråga kontakt. Även om de skulle säga nej kan vi återkomma och fråga igen.

Tanken är också att samma socialsekreterare som före häktningen ska fortsätta att följa ungdomen inne på häktet. Om en behandling inleds så kommer ytterligare en person på besök och blir som ett komplement till de vanliga besöken.

– Om vi kan påbörja något redan på häktet blir det förhoppningsvis bättre när ungdomen kommer vidare till HVB, Sis eller någon annan vårdform, säger Anna-Karin Svensson.

Till sommaren väntas även 13-åringar som misstänks för grova brott kunna läsas in i häkte. Det gör socialtjänstens arbete för häktade barn ännu mer angeläget, konstaterar Anna-Karin Svensson.

– De kommer också att omfattas av det här. De kommer säkert att behöva mycket stöd. ◀

Så jobbar Järva med häktade barn

- Insatsen ska utformas enligt Socialstyrelsens rekommendationer om Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott.

- Tänkbara program att undersöka vidare är Omtankar och Ett nytt vägval.

Vidareutbildning på högskolenivå

Fördjupa din kompetens i frågor om våld, psykisk hälsa och stöd till barn och familjer, med utbildningar som förenar forskning och praktik.

Några av våra utbildningar i höst

- Socialt arbete med unga i och omkring gängkriminalitet 7,5 hp
- Hållbarhet i socialt arbete
- Sexuellt våld och sexuell exploatering; bemötande och samtal 3 hp
- Leda stödgrupper inom socialt arbete 3 hp
- Handledarutbildning i psykosocialt arbete, Göteborg 45 hp
- Existentiell och humanistisk grundläggande psykoterapiutbildning med ett integrativt perspektiv 45 hp

Marie Cederschiöld högskola

uppdrag@mchs.se • 08-555 051 19

mchs.se/uppdrag

”FÄNGELSET FÖRÄNDRADE MITT LIV”

Han är dömd för förberedelse till mord, blev frälst i fängelset och välsignad med ett högre syfte. I dag hjälper diakonen Sten Streiffert kvinnor på anstalt och andra som hamnat på samhällets skuggsida.

TEXT THERESE JOHANSSON FOTO MARGARETA BLOOM SANDEBÄCK

D

DET ÄR EN SOCIALREALISTISK historia, som rör sig från familjens gatukök i Gnesta på 60-talet, via fosterhem och tonårens småstötter och inbrott, till insidan av Kriminalvårdens celler. Sten Streiffert är före detta fängelsekungen som nu driver Livskraft, en organisation som hjälper människor som hamnat snett och behöver en nystart i livet.

– Jag fick klara mig själv som barn. Min pappa var alkoholist och mamma spottade inte heller i glaset, så ofta stod jag i kiosken själv och jobbade. Jag hade en pall för att nå upp. Något jag lärde mig tidigt var betydelsen av pengar, och fick som vana att stoppa på mig lite småpengar efter varje pass.

Behovet av snabba cash växte i takt med åldern, och snart gjorde Sten Streiffert entré i den kriminella världen. Inbrott, bilstölder, ”slakt”

av bildelar och allmänt oortodoxa försörjningsmetoder fanns på repertoaren – men våld och droger har han hållit sig borta ifrån. ”Aldrig misshandel eller att jag skulle ge mig på kvinnor och barn. Men det mesta annat”.

I BÖRJAN AV 90-TALET dömdes han till fängelse för grov stöld. Några år senare ett nytt fängelsestraff, denna gång fem år för förberedelse till mord. Enligt honom själv blev han oskyldigt dömd för det senare.

– Jag blev ditsatt av en som stod mig nära. Det står jag för än idag, mer än trettio år senare. Men saken är den att tiden i fängelset förändrade mitt liv. Det var då jag hittade min kristna tro.

Inne på Café Livskraft i Edsvikskyrkan i Sollentuna slamras det med bestick, hembakt fika ställs fram och Norah Jones trygga mjukjazz strömmar från högtalaren. I kaféets lilla butik kan man köpa keramik med märket ”Made in jail” som tillverkas på fängelserna.

Hit är alla välkomna och kaféet fungerar även som en mötesplats vid permissioner eller efter fängelsetiden, och som arbetsträning.

– Alla är välkomna och möts utifrån just sin egen situation för att få hjälp och stöd. Det är en mötesplats och man kan få stödjande samtal och hjälp med myndighetskontakter och andra praktiska saker.

STEN STREIFFERTS egen resa i Kriminalvårdens värld har tagit olika vändningar: Tidaholm, Kalmar och Norrköping. Han blev omplacerad flera gånger, bland annat för att han ville kunna plugga upp sina betyg. Olika anstalter, samma nyanser av institution. Taggråd och själlösa dagrum. Kanske var det i ren desperation han fann Gud – ett avbrott i fängelsets monotona slit?

– Jag var inte troende när jag åkte in, men min fru Inger sa till mig att jag borde testa att be. Så jag stod på knä i cellen om kvällarna och bad gud

Sten Streiffert

Gör: Driver organisationen Livskraft.

Bor: Upplands Väsby.

Ålder: 65.

Familj: Frun Inger och barnen William, 35 och Sebastian, 40.

Sten Streifferts livslånga engagemang i Sankta Clara kyrka började när han själv hade frigång från fängelset.

- ▶ att visa sig för mig, alltså konkret, jag snackar eldskrift på väggen. Det höll jag på med i några månader, men inget hände. Så en dag kom en new age-kvinna till fängelset för att hålla kurs för oss. Jag tyckte det var löjligt flum, men var med för husfridens skull. Då fick jag en uppenbarelse.

I VISIONEN BEFANN han sig i en mörk tunnel och rörde sig mot ljuset. Vid horisonten satt människor i ring, och i mitten en man i skjorta och rundkrage. När han kom närmare såg han att det var han själv.

Nästan övertydligt. Gud levererade till slut?

– Ska jag bli präst? Jag hade bett om något konkret, och nu fick jag det. Så jag sökte in till Teologiska högskolan i Stockholm, och kom in. När jag blev frisläppt började jag studera, men insåg snabbt att det inte var präst jag skulle bli, utan diakon. Det sociala arbetet, att hjälpa människor – det var det som var mitt kall.

Att lämna fängelset och stiga ut i friheten är nog vad de flesta intagna drömmer om. Men det är sällan lätt. Livet som fånge är ett undantagstillstånd, livet utanför murarna något helt annat. Och det kräver saker från individen, förklarar Sten Streiffert.

– Att sitta inne är tufft, men du vet vad som gäller och du behöver aldrig bry dig om mat eller bostad. Det ingår så att säga. Men ute i verkligheten är det du som är i kontroll, allt hänger på dig om du ska klara dig. För många är det väldigt svårt, och det krävs stöd av samhället.

Man lämnas väl inte vind för våg efter att man släppts från fängelset?

– Frivården finns ju där, ofta ska man ha kontakt med dem under ett år efter frigivning. Men de hjälper inte till med det praktiska, inte ett dugg. Man ska finnas på plats efter överenskommelse, men vad man gör resten av tiden bryr de sig inte om, så länge man inte begår brott. Jag

tycker att stödet bara har blivit sämre och sämre.

Själv hade han tur. Under åtta månader hade han frigång från fängelset till Sankta Clara kyrka i Stockholm. Han engagerade sig i deras verksamhet bland hemlösa, missbrukare och andra utsatta människor. En utsluss som resulterade i praktik, och senare ett eget projekt: Livskraft. Uppbyggnaden av fängelsearbetet påbörjades 1998 och kunde efter projekttidens slut stå på egna ben.

– Jag hade människor från Clara kyrka som trodde på mig. Jag fick pröva mina vingar. Det är jag väldigt tacksam för. Vi samarbetar än idag kring arbetet med hemlösa.

STEN STREIFFERT OCH Livskraft besöker regelbundet kvinnofängelserna i Stockholmsområdet för att ge stöd och hopp på vägen och visa på möjligheter till en positiv förändring. Hjälpen kan handla om boende efter frigivningen, arbete eller arbetsträning, studier och stödjande samtal och självvård.

– Vi pratar framtid, inte så mycket kring det förflutna och vad som gjort att de hamnat där. Fokus ligger på att få dem att fundera på vad de vill göra med sitt liv när de kommer ut. Syftet är att skapa hopp och visa på att det inte är kört även om man har avtjänat ett fängelsestraff.

KALLA VINDAR BLÅSER i Sverige, och ute i kylan står de allra mest utsatta och huttrar. Striktare tillgång till bidrag och åtstramat försörjningsstöd slår hårt mot hemlösa, långtidsarbetslösa, de som muckat från fängelset och nu ska hanka sig fram i samhället. Rapporter beskriver en växande fattigdom i Sverige och ett allt skörare yttersta skyddsnät. Något som får Sten Streiffert på dåligt humör.

– Det borde vara straffbart att hantera människor på det vis man gör i dag. Jag ska inte gå in på politik, men just nu handlar allt om hårdare tag och stödet som förut fanns har gradvis försvunnit. Vi ser att de som söker sig till oss blir allt fler, och de får allt mindre hjälp från samhället.

Enligt Sten Streiffert pressas människor genom krångliga regelverk, hårdare bedömningar och en byråkrati som ofta saknar både flexibilitet och medmänsklighet. För de som kommer ut från fängelset och saknar både jobb och bostad är det tuffare än någonsin, säger han.

Vad skulle behövas för stöd?

– I stället för att lägga resurser på att sätta trettonåringar i fängelse skulle man kunna satsa

på att återintegrera människor i samhället efter ett fängelsestraff. Att erbjuda olika former av utslussning till fler, där man får hjälp med att jobba på sin frigivning. I detta ligger att få stöd till ett ordnat boende, allt börjar med det.

Just bostadsfrågan ligger Sten Streiffert varmt om hjärtat. Han vet av egen erfarenhet hur viktigt det är med en trygg bas när tillvaron

” Stödet som förut fanns har gradvis försvunnit. De som söker sig till oss blir allt fler, och de får allt mindre hjälp från samhället. ”

gungar och det mesta känns osäkert. Livskraft erbjuder ett drogfritt stödboende i Åkersberga dit man kan komma efter frigivning för att landa och få stöd att jobba sig vidare mot ett arbete och permanent bostad.

– Att ha någonstans att bo är det absolut svåraste idag. Det finns nästan inga lägenheter till rimligt pris. Genom Livskraft gör vi vad vi kan för att hjälpa, men behovet är stort. Staten och samhället skulle kunna göra mycket mer.

SNART ÖPPNAR KAFÉET, och aktiviteten tilltar. Där går Stens fru sedan över 40 år, Inger, och piffar borden. Längre bort står sonen William och sopar golvet. Det familjära är centralt i Livskraft.

– Jag är stolt över det vi byggt upp, vi är en av de organisationer som jobbat längst med det här. Vi har haft en kontinuitet i fängelseverksamheten sedan 1998, och jag tror att en av anledningarna att vi funnits med så länge är att vi har en familjekänsla. Alla ska känna sig inkluderade, det är min största drivkraft. ◀

Studenter från Umeå i norr till Malmö i söder tävlar om priset Årets bästa C-uppsats. Här är tre nominerade bidrag som alla berör våld i nära relationer.

Nu startar årets C-uppsatstävling!

TEXT TOMMY JOHANSSON OCH THERESE JOHANSSON

JULIA-LINN STENMARK & NELLY NILSSON
Lunds universitet

KARL-JOHAN ROMARE & FELIX LINDGREN
Marie Cederschiöld högskola

STINA JONSSON & ALISA AHOMÄKI,
Högskolan i Väst

Vad handlar uppsatsen om?

Julia-Linn: Om hur ungdomar ser på romantiska relationer. Hur de definierar hälsosamma och destruktiva relationer och hur de konstruerar och normaliserar våldsbegreppet.

Vilka är de viktigaste resultaten?

Julia-Linn: Ett sådant var att ungdomarna hade lite svårt att definiera icke-fysiskt våld. De legitimerade kontroll och våld genom att förhandla fram det under tidens gång, till exempel genom att säga att min partner inte får gå på fest utan att jag är där. Sen kunde de landa i att det är en okej regel om det ger en viss känsla av bekvämlighet eller trygghet hos personerna i relationen.

Vem bör läsa uppsatsen?

Nelly: Egentligen alla som jobbar med ungdomar; socialtjänsten och myndigheter till exempel. Den kan säkert vara intressant för föräldrar också.

Julia-Linn: När vi satte oss in i ämnet märkte vi att sociala insatser för våld i ungas partnerrelationer är väldigt förbiset. Det stöd som finns utgår från en vuxennorm och det saknas insatser som riktar sig till just ungdomsvåld.

Vad handlar uppsatsen om?

Karl-Johan: Om yrkesverksamma socionomers erfarenheter av arbetet med äldre kvinnor som levt med våld i nära relation och deras process att lämna.

Vilka är de viktigaste resultaten?

Felix: De har ofta levt länge med sin våldsutövare, vilket gör det väldigt svårt att bryta upp. Rädslan för ensamhet är stor, och ofta finns praktiska hinder som bostad och ekonomi. Socionomer har en central roll i stödet till kvinnorna. De behöver hjälp att involvera anhöriga, som ofta är den avgörande faktorn om kvinnan vågar lämna eller inte.

Karl-Johan: Vi såg också att det finns få verksamheter som är anpassade för våldutsatta äldre kvinnor med omsorgsbehov, och att det delvis beror på en generell syn på äldre som enbart omsorgsbehövande.

Vem bör läsa uppsatsen?

Felix: Primärt de som kommer i kontakt med äldre i sina yrken, det kan vara socialtjänsten, hemtjänst, äldreboenden. Men även verksamhetsutvecklare och beslutsfattare högre upp i organisationerna.

Vad handlar uppsatsen om?

Stina: Vi har intervjuat familjerättssekreterare på Familjerätten i en kommun i Mellansverige om deras möjligheter att identifiera våldsutövande män, och motivera dessa till att ta emot stöd och behandling.

Vilka är de viktigaste resultaten?

Alisa: Vi slogs av svårigheten för klienterna att erkänna sitt beteende. Det ligger till grund för väldigt mycket eftersom det är svårt att ändra ett beteende om man inte erkänner det. En annan utmaning är att klienterna är rädda för vad de kan förlora; sina barn till exempel.

Vem bör läsa uppsatsen?

Alisa: Alla professionella som träffar våldsutövare eller våldsutövande män.

Stina: Det finns ett väldigt offerfokus, så ska det vara, men för att komma åt problemet så behöver vi också börja där det startar, och det är ju hos de som utövar våldet.

Läs alla bidrag
PÅ [SOCIONOMEN.SE](https://socionomen.se)
/C-UPPSATS

LÄS MER!
Längre
intervjuer på
socionomen.se

För dig som jobbar med
förändringsarbete

Intensivutbildning i KBT & ACT

Konkreta verktyg som du kan
använda direkt i ditt arbete:

- Förstå vad som driver problembeteenden
- Ta hjälp av ACT för att öka motivationen
- Så kan du arbeta med starka känslor
- Evidensbaserade strategier mot oro och ångest

Läs mer och anmäl dig på
psykologiakademin.com

PSYKOLOGIAKADEMIN

Vem vinner priset för Sveriges bästa C-uppsats?

De deltagande socialhögskolorna på landets universitet och högskolor väljer själva den bästa C-uppsatsen på respektive socio-nomutbildning. Uppsatserna presenteras i Socionomen och vinnaren utses av en expertgrupp. Vinnaren får ett stipendium på 10 000 kronor, samt en resa till prisutdelningen på Socionomdagarna i Stockholm den 10-11 november 2026.

Så stärker Helsingborg barnen inför skolstart

Att klara skolan är en av de viktigaste skyddsfaktorerna för barn. I Helsingborg satsar socialtjänsten på att läsa med barn och föräldrar på förskolor för att stärka både barn och föräldrar inför tio år i grundskolan.

TEXT TOMMY JOHANSSON ILLUSTRATION GETTY IMAGES

Aret är 2018 och i ett rum på en familjecentral i Helsingborg pågår ett möte mellan utvecklare på socialförvaltningen och socialrådgivare

från stadens familjecentraler. En av socialrådgivarna är frustrerad:

”Ska vi bara stå och se på när vi vet att han har så stor risk att misslyckas?”

Diskussionen handlar om barns ojämlika förutsättningar i skolan och ett case sticker ut.

– Det handlade om en ensamstående mamma med tre barn. Hon hade invandrat till Sverige, var arbetslös och kunde inte läsa eller skriva, berättar Peter Lindqvist, projektledare på socialförvaltningen i Helsingborgs stad.

– Den äldsta sonen gick sista året på förskolan och skulle börja i förskoleklass nästa läsår.

Peter Lindqvist
FOTO: HELSINGBORGS STAD

Alla på mötet förstod att han hade alla riskfaktorer emot sig och smala chanser att ta sig igenom utbildningssystemet.

LÖSNINGEN BLEV en skräddarsydd insats för både mamman och pojken där de tillsammans skulle få lära sig att läsa på förskolan. Det blev embryot till det som kommunen i dag kallar för Familjen läser, en insats där socialtjänst och förskolor samarbetar för att skapa bättre förutsättningar för barn att lyckas i skolan. För pojken kom det att göra stor skillnad. När skolan började efter sommarlovet var han det enda barnet i klassen som kunde läsa.

– Det blev ett jättelyft både för mamman och honom. Vi förstod kraften i den här ganska enkla förebyggande insatsen och sökte då projektmedel från Arvsfonden. När vi fick pengar så utarbetade vi en metod och skalade upp arbetet, säger Peter Lindqvist, som har projektlett insatsen.

” Det blev ett jättelyft för både mamman och pojken. Då förstod vi kraften i den här ganska enkla insatsen. ”

4 Grundprinciper

- 1 Förebyggande arbete.** Insatsen riktar sig till familjer bosatta i områden med låg utbildningsnivå och omfattar hela barngrupper på förskolan.
- 2 Tvärprofessionellt arbetssätt.** Familjen läser är ett samarbete mellan socialtjänst och förskola.
- 3 Mätbarhet.** Under läsårets gång kartläggs barnens kunskaper för att man ska kunna anpassa och förbättra arbetet.
- 4 Föräldrarnas delaktighet.** För att fortsatt kunna stötta sina barn genom tio års grundskola är det viktigt att föräldrarna är delaktiga och närvarande under arbetet.

→ Läsklar

Är en multisensorisk metod för tidig läsinlärning som används i förskola med 5-åringar, F-1, specialundervisning, och anpassad skola. Metoden består av olika övningar som tränar barnens förmåga att lyssna ut bokstavsljud, skriva korta ord, läsa ord och välja rätt bild samt lära sig läsa ord fort.

I upplägget med Familjen läser träffar en pedagog förskolebarnet och föräldern/föräldrarna på förskolan 3–4 fyra gånger i veckan. Varje tillfälle avsätts 15–20 minuter, och insatsen pågår i 8–10 veckor.
Källa: Helsingborgs stad, lasklar.se

” Vi säger att vi vill ge deras barn så bra förutsättningar som möjligt inför skolstarten. Då tackar de flesta ja. ”

▶ Du nämnde riskfaktorer tidigare. Vilka är dessa?

– Den största indikatorn är föräldrarnas utbildningsbakgrund. Bland barn med föräldrar som inte har studerat mer än grundskolan uppnår bara hälften av barnen grundläggande behörighet för nationella gymnasieprogram.

– Om föräldrarna däremot har studerat på gymnasiet så har barnet ungefär 80 procents sannolikhet att komma in på gymnasiet. Har föräldrarna dessutom en eftergymnasial examen så ökar sannolikheten till över 90 procent.

DET HANDLAR ALLTSÅ om en systematisk ojämlikhet som slår på strukturell nivå. En av de åtgärder som vidtogs när Arvsfonden gick in med pengar var därför att låta projektet växa, från att vara en enskild insats till enstaka barn till att omfatta hela förskolegrupper. I dag riktar sig Familjen läser till alla förskolebarn som är bosatta i områden med låg utbildningsnivå.

Rent pedagogiskt är det inte särskilt

komplikerat. På förskolor som ingår i Familjen läser arbetar förskolepedagogerna regelbundet med inledande läs- och skrivinlärning. I Helsingborg används bland annat metoden Läsklar där fokus framför allt ligger på fonologisk medvetenhet och bokstavskänedom.

BARNEN UTVECKLAS kunskapsmässigt, men minst lika viktigt är den stärkta självkänslan.

– När barnen sitter i skolbänken så känner de från början att de har det här med sig. De känner att skolan är något för dem. Det ger en bra skolsjälvbild och en tilltro till den egna förmågan.

En annan viktig del är föräldrastödet. Föräldrarna får verktyg för att stötta sina barn genom hela skolgången, dessutom motverkas den förtroendekris som socialtjänsten kämpat mot de senaste åren, förklarar Peter Lindqvist.

– Det finns ju en direkt rädsla för socialtjänsten. Om vi tar kontakt med föräldrar och erbjuder dem en föräldrakurs så tackar de flesta nej.

Känslan är att det är säkrast att hålla sig borta från myndigheter och socialtjänst.

– Men när vi jobbar med Familjen läser så blir vi en del av förskolans verksamhet. Vi säger till föräldrarna att vi vill ägna året till att ge deras barn så bra förutsättningar som möjligt inför skolstarten. Då tackar de flesta ja och plötsligt har vi en samarbetsallians med föräldrarna. De vill ju inget hellre än att deras barn ska få det bra.

Hur fungerar stödet till föräldrarna?

– I början av läsåret så har vi ett enskilt samtal med varje förälder. Vi berättar om Familjen läser, vad barnen kommer att göra på förskolan, och föräldrarnas roll i det hela. Vi frågar också hur de känner inför barnens skolstart, om barnens intressen och om de är oroliga för något.

Föräldrarna erbjuds också plats i en föräldragrupp som heter Lyckas i skolan, med löpande träffar under läsårets gång. Där sker ett gemensamt lärande inför barnens skolstart, och föräldrarna får tips på övningar i att räkna, läsa och skriva.

– De vill gärna vara en del av barnets lärande. Vi trycker också på vikten av att förmedla en positiv bild av skolan och att kunna samarbeta med skolan på ett bra sätt, säger Peter Lindqvist.

Samtidigt är Familjen läser inte en insats utan utmaningar. För att den ska fungera krävs engagemang och planering.

– För att läs- och skrivinläring ska ge effekt så behöver förskolan arbeta med det regelbundet. Det gäller att prioritera och försöka väva in det i förskolans verksamhet på ett naturligt sätt.

Hittills har insatsen visat på goda resultat. I en kartläggning av 110 femåringar som kommunen gjorde mellan september 2024 och maj 2025 syns en tydlig utvecklingskurva. I september kunde barnen i genomsnitt urskilja det första bokstavsljudet i 1 av 5 ord. I maj hade det ökat till 4 av 5 ord. Andelen barn som kunde fler än 10 bokstäver ökade också under perioden – från 18 procent till 70 procent.

UTVECKLINGEN HAR i skrivande stund landat i en finalplats i Svenska utbildningspriset för "Årets resultat". Utöver det har Familjen läser mottagits med öppna armar av i princip alla politiska partier i kommunen – så pass att insatsen har blivit bestående.

– Inför att Arvsfondsprojektet skulle löpa ut så fattade socialnämnden, med blocköverskridande enighet, beslut om att ta över finansieringen. Så från och med 2024 bedrivs det här permanent som en del av socialförvaltningens förebyggande arbete, säger Peter Lindqvist. ◀

KOMMENTAR: ←

"Barnen riskerar att halka efter redan från start"

Frågan om läsfrämjande insatser för barn i social utsatthet får för lite uppmärksamhet. Det säger forskaren Hilma Forsman.

TEXT TOMMY JOHANSSON

Hilma Forsman
FOTO: RICKARD KIHLESTRÖM

För barn som lever i social utsatthet kan ojämlikheten slå hårt från dag ett.

– De olika förutsättningarna kopplade till socioekonomisk bakgrund och uppväxtvillkor följer med in i skolan. Forskning visar att det finns tydliga skillnader i skolrelaterade färdigheter bland socialt utsatta barn, till exempel barn som är placerade i samhällsvård, jämfört med andra barn, säger Hilma Forsman, socionom och docent i socialt arbete vid Stockholms universitet.

Vad kan det få för konsekvenser?

– Om barn tidigt får det svårt med grundläggande färdigheter som att läsa och räkna finns det en risk att de hamnar efter redan från början. Det här tenderar sedan att växa över tid och få konsekvenser långt senare i livet.

Hon pekar bland annat på det som också lyfts fram av Peter Lindqvist i Helsingborg – att svårigheter i skolan påverkar självkänslan.

– Skolresultat handlar inte bara om prestationer, kunskaper och färdigheter. Det handlar också om ambitioner och val. Där ser vi från forskningen att barn som kommer från socialt utsatta familjer ofta gör mindre ambitiösa utbildningsval.

– Den här ojämlikheten uppstår alltså inte bara genom skillnader i faktiska kunskaper utan också genom skillnader i vilka möjligheter barn upplever att de har. Den delen är en sak som vi kanske inte tänker så mycket på.

Hur bra, eller mindre bra, är vi i Sverige när det kommer till läsfrämjande insatser för socialt utsatta barn?

– Det finns ingen översikt av hur det ser ut, och det är ju ett problem i sig. Läsa-skriva-räkna-garantin är viktig eftersom den gäller alla barn och gör att skolor systematiskt följer upp tidiga färdigheter. Men för socialt utsatta barn kan det också behövas mer riktade insatser. Det finns exempel som Skolfam, Letterbox Club och paired reading som utvärderats med positiva resultat, men de används fortfarande i begränsad omfattning.

Bygger relationer

Dialogsacionomer Nadia Sabih Hashim (vid datorn) och Amelia Eriksson gör regelbundna besök hos olika aktörer i Malmö där fokus ligger på samtal och dialog. Målet är att stärka relationen mellan socialtjänst och invånare.

SAMTALETS KRAFT

I Malmö har man sedan en tid satsat på en ny satsning: Dialogsocio­nomer. Uppdraget är att bjuda in till samtal, lyssna och få input från medborgarna för att stärka tilliten till socialtjänsten.

FOTO EMMA LARSSON TEXT TOMMY JOHANSSON

Pararbete

Dialogsocio­nomer i Malmö jobbar alltid i par. Den ena representerar myndighetssidan, den andra insatssidan.

Uppladdning

Nadia Sabih Hashim börjar dagen på socialkontoret i Höja där hon tar en frukostkaffe med sina kollegor. Alla är familjebehandlare och ska ut på olika hembesök i området.

På väg

Efter frukosten fortsätter Nadia till socialkontoret i Rosengård där socialsekreteraren Amelia Eriksson arbetar. Där går de igenom powerpointen som alla dialogsociologer i Malmö satt ihop tillsammans, och som används under besöken de gör.

Transport

Förmiddagen fortsätter med en bussresa mot centrala Malmö. Besöket för dagen är förlagt hos IKF - internationella kvinnoföreningen, som har sina lokaler hos Studieförbundet Vuxenskolan på Gamla Väster.

På plats

Snart dags att träffa gruppen. Nadia och Amelia säkerställer att tekniken fungerar, och får lite information av studieförbundscoordinatorn om gruppen de ska träffa. De får veta att gruppen på förhand pratat mycket om tvångsanhållanden. Nadia och Amelia bestämmer sig för att ge tid åt att prata om de missförstånd som florerar kring frågan.

A portrait of Amelia Eriksson, a woman with shoulder-length brown hair, smiling and looking slightly to the right. She is wearing a dark blue jacket over a light-colored top. The background is a textured blue wall.

Målet är att skapa en bra känsla i rummet

När desinformationskampanjen mot socialtjänsten tog fart 2021 signalerade civilsamhället att något behövde göras. Redan innan hade det funnits tankar om att bemöta misstron från invånarna, och idén med dialogsocionomer började ta form, förklarar Nadia Sabih Hashim, familjebehandlare i Malmö stad.

I dag är hon en av totalt 20 dialogsocionomer i kommunen. Uppdraget görs på tio procent vid sidan av den ordinarie tjänsten.

– Det är socionomer både från myndighetssidan och insatssidan. Och så har vi tre samordnare som fixar uppdrag till oss, säger Nadia Sabih Hashim.

Socialsekreteraren Amelia Eriksson, som också är dialogsocionom, förklarar att tanken inte är att man ska stå inför en grupp och föreläsa sitt budskap.

– Vi vill ha dialogen, att vi tillsammans pratar och diskuterar. Huvudsyftet är att vi ska vara relationsbyggande och minska rädslan gentemot socialtjänsten.

Vi vill att invånarna i Malmö ska våga söka tidigt i sitt föräldraskap, att de vet vad en orosanmälan är, hur en utredning går till och vilka insatser som finns.

Vilka grupper eller platser brukar ni besöka?

– Det kan vara föreningar, trossamfund, olika vuxenskolor. Vi är alltid två som kommer på besök. En från myndighetssidan och en från insatssidan.

Hur brukar ett besök generellt sett gå till?

– Det är lite olika, beroende på hur stor gruppen är. Vi brukar berätta lite om oss själva, och är det en mindre grupp kör vi en presentationsrunda bland deltagarna. Vi har också en Powerpoint med oss och i en av våra första slides skriver vi att det är svårt att vara förälder. Sedan ställer vi frågor kring det och bjuder in till dialog direkt.

Vanligtvis ses man under två tillfällen, förklarar Nadia Sabih Hashim, eftersom det kan vara stor skillnad på den första

och andra träffen.

– Vid den första träffen är folk mer avvaktande och ställer inte så många frågor. Under den andra träffen är de mer trygga, informationen har sjunkit in och man ställer fler frågor. Det blir ofta jättebra dialoger på den andra träffen.

Vad är det bästa med att jobba som dialogsocionom?

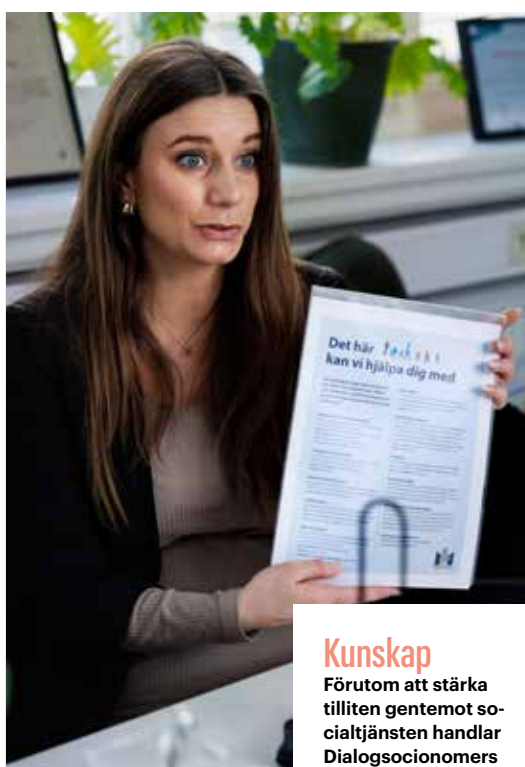
– Det är att få träffa och prata med människor. Vi är inga maskiner som bara vill sitta inne på kontoret. Vi vill komma ut och möta invånarna, säger Nadia Sabih Hashim.

Amelia Eriksson flikar in:

– En stor vinst är känslan som uppstår i rummet. I början kan det vara kritiskt med flera tuffa frågor. Sedan märker man mot slutet att det ändras. Folk skrattar och tackar för informationen, säger att de känner sig mindre rädda. Den direktresponser ger så mycket, både för dem och för oss.

Förståelse

När samtalet börjar är gruppen lite avståndstagande. Flera frågor tas upp, till exempel varför socialtjänsten tar barn. Amelia och Nadia vägleder gruppen och efter ett tag har stämningen skiftat. Alla är glada och nöjda. "Tänk om jag vetat det här tidigare. Nu är mina barn vuxna", säger en kvinna. En annan kvinna svarar direkt: "Det kommer ju barnbarn".

Kunskap

Förutom att stärka tilliten gentemot socialtjänsten handlar Dialogsacionomers arbete också om att informera om vad socialtjänsten kan erbjuda för stöd. Alla deltagare får tillgång till informationsmaterial och kontaktuppgifter.

Bemötande

Om grupper till en början är svåra att nå fram till gäller det att ha tålamod. Bemötandet är något som alla dialogsacionomer fått träna på. Det handlar om att bjuda in, visa förståelse och mötas på samma nivå, förklarar Amelia.

Trygghet, kontinuitet och kvalitet – hela vägen

En sammanhållen vårdkedja för barn
och unga med NPF och omsorgssvikt

Hos Insikten erbjuder vi HVB-vård, konsulentstött familjehemsvård och stödboenden – inom samma organisation. Vår unika vårdkedja skapar trygghet, struktur och kontinuitet för barn och ungdomar som behöver långsiktigt stöd.

Små, familjära HVB – nära vardag och relationer

Våra HVB består av små, familjära boenden med 4-6 platser. Den hemlika miljön och höga vuxennärvaron skapar goda förutsättningar för trygga relationer, tydlig struktur och individanpassat stöd.

Inför varje placering gör vi en strukturerad lämplighetsbedömning. Under placeringen arbetar vi målmedvetet utifrån barnets genomförandeplan, med fokus på stabilitet, utveckling och strategier för att hantera svåra situationer.

Om inte ungdomen kan flytta hem finns möjlighet att gå vidare inom vår egen vårdkedja – till familjehem eller stödboende – vilket minskar avbrott och gör det lättare att behålla skola, nätverk och fritidsintressen.

Konsulentstött familjehemsvård – omsorg med stöd i ryggen

Våra familjehem är noggrant rekryterade genom en omfattande urvalsprocess där stabil livssituation, samarbetsförmåga och bemötande av barn med NPF och trauma-relaterad problematik är centrala faktorer.

Familjehemmen får kontinuerligt stöd, handledning och utbildning av våra familjehemskonsulenter och verksamhetens psykolog. Det skapar en trygg professionell struktur kring familjehemmet och ökar förutsättningarna för långsiktigt hållbara placeringar.

“Vi tror på långsiktighet, värme och professionalism – i varje möte.”
Insikten – sammanhållen omsorg som gör skillnad på riktigt

Evidensbaserat arbete med PBS i fokus

Vi arbetar med väl etablerade och kvalitetssäkrade metoder, där Positivt beteendestöd (PBS) är en central del. Metoden finns i Socialstyrelsens nationella riktlinjer för arbete med personer med autism och ADHD och syftar till att förebygga och hantera beteendeproblem samt stärka självständighet och livskvalitet.

Kompetens nära varje insats

Vi har egen psykolog och sjuksköterska samt ett nära samarbete med barnpsykiater. Det ger god tillgång till psykologisk och medicinsk kompetens och skapar trygghet i varje placering. Vår personal har bred erfarenhet av NPF och trauma och får regelbunden handledning och fortbildning.

Insikten Stödboenden – en brygga till vuxenlivet

I Insikten Stödboenden får ungdomar från 16 år möjlighet att ta steg mot ett mer självständigt liv. Ungdomen bor i egen lägenhet men har ett stödteam som finns nära i vardagen.

Tillsammans arbetar vi med praktiska färdigheter, ansvar och planering av vardagsliv, studier och arbete. Målet är att ge ungdomar möjlighet att utveckla självständighet – med tryggt stöd i ryggen.

Välkommen!

För ytterligare info och
placeringsförfrågan:

010-16 00 676

Insikten erbjuder HVB och Stödboenden i Sala samt Familjehem i mellersta och södra Sverige. Vi arbetar enligt evidensbaserade metoder med stöd av egna psykologer och socionomer.
www.insikten.info eller scanna qr-koden.

Insikten

Ett bättre liv för människor

PETER FONAGY, professor vid
University College of London
FOTO: IDA DANELL

”VI UPPTÄCKTE HUR HUNGRIGA MÄNNEN VAR PÅ FÖRSTÅELSE”

När brittiska våldsbrottslingar med antisocial personlighetsstörning fick mentaliseringsbaserad terapi var resultatet tydligt: Mindre öppen aggression, mindre våld och mindre fientlighet än i kontrollgruppen.

TEXT VIKTORIA MYRÉN

Professor Peter Fonagy håller upp handen och viftar med tre fingrar i luften på skärmen.

– Det är framför allt tre saker jag är stolt över när det gäller den här studien, säger han och ler brett.

Nummer ett och två handlar om att man lyckades involvera personer med så kallad levd erfarenhet i såväl teamet som genomförde studien, som i forskargruppen. Det vill säga personer med erfarenhet av att ha suttit i fängelse, eller av att ha diagnosticerats med antisocial personlighetsstörning.

– Det ger studien trovärdighet, säger Peter Fonagy.

Punkt nummer tre handlar om vad han kallar en rehabiliteringsakt. Han menar att våldsbrottslingarna återfick tron på sitt värde som människor genom att delta i studien.

– Vi upptäckte, under behandlingens gång, hur hungriga de här männen var på mänsklig förståelse. Det var som att befinna sig i öknen

där en enda droppe vatten får en hel blomma att utvecklas, säger Peter Fonagy.

Sedan tillägger han, aningen skämtsamt, att han inte vet om det verkligen var den mentaliseringsbaserade terapin som ledde till mindre aggressivitet hos våldsbrottslingarna med antisocial personlighetsstörning, även om de har data som stödjer de resultaten.

– Jag tror verkligen att det spelar roll för dessa individer, att en grupp av väldigt allvarliga personer, visar ett allvarligt intresse för dem. Och jag funderar på om inte det i sig hade varit läkande.

STUDIEN GENOMFÖRDES under två år med våldsdömda män med villkorlig dom och antisocial personlighetsstörning. Hälften av männen slumpades till gruppen som fick vanlig behandling, den andra hälften fick vanlig behandling plus mentaliseringsbaserad terapi, MBT. Den mentaliseringsbaserade terapin omfattade gruppterapi en gång i veckan, samt individuell terapi var fjärde eller sjätte vecka (se faktaruta på s. 48).

– Terapin fokuserade på att förstå andra, och

► sig själv bättre när det kommer till tankar, känslor, önskningar, tro, avsikter och begär. Att förstå grundläggande relationella utbyten, speciellt när de färgas av aggressivitet, säger Peter Fonagy.

– Inget av det är raketforskning, utan det rör sig om grundläggande mänskliga beteenden.

Och efter tolv månader såg Fonagy och hans kollegor att gruppen som även fick MBT visade signifikant lägre nivåer av måttet OAS-M, Overt Aggression Scale-Modified, som används för att bedöma nivåer av aggression. Dessutom såg forskarna signifikant skillnad till MBT:s fördel vid samma tidpunkt för variablerna våld och fientlighet.

PÅ FRÅGAN OM något resultat av studien överraskade Peter Fonagy, så svarar han ”ja”.

– Vi lyckades inte åstadkomma en så stor förbättring som vi hade hoppats på när det gäller deltagarnas nedstämdhet. Vi trodde att de skulle bli mindre deprimerade, men de höll sig på samma nivå.

Han tror att en orsak kan vara att deltagarna, i och med behandlingen blev mer medvetna om sin situation och att det påverkade deras sinnestämning.

Peter Fonagy säger att de grundläggande principerna i mentalisering är enkla. Det handlar om att inte göra antaganden om andra människor,

” När känslor blir mer intensiva, så sjunker mentaliseringsförmågan, på samma sätt som förälskade personer inte tenderar att tänka särskilt klart. ”

att vara nyfiken på vad människor tänker eller känner och att vara nyfiken på sin situation.

– Viktigast av allt är att veta att den här förmågan fluktuerar, och när känslor blir mer intensiva, så sjunker mentaliseringsförmågan, på samma sätt som förälskade personer inte tenderar att tänka särskilt klart, säger han och tillägger:

– Socionomer kan göra väldigt mycket för att hjälpa människor att mentalisera – om de inte har för höga förväntningar, och om de är villiga att vara nyfikna, naiva och icke-dömande.

Flera socionomer deltog i forskningsstudien, och Fonagy konstaterar att de gjorde ett bra jobb.

– Socionomer kan göra mer, eller lika mycket som en terapeut kan.

I studien skriver forskarna att det behövs fler studier kring MBT:s effekt på personer med antisocial personlighetsstörning, såväl när det gäller allvarliga våldsamma beteenden som våld i nära relationer. Peter Fonagy hoppas nu på att göra motsvarande studie inom fängelser, inte minst för att kunna nå personer med ännu svårare problem och ge dem en möjlighet att inte återfalla i brott.

– Vi hade stora mentalsjukhus som vi har lyckats stänga och jag skulle önska att samma sak kunde hända med fängelserna.

Fängelserna är enligt Fonagy fulla med personer som inte borde vara där. Personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, PTSD, erfarenheter av trauma etcetera, och som befinner sig i en omgivning som förvärrar deras mående.

– Vad jag skulle vilja se är ett system där personer som begått brott behandlas human och att vi försöker förstå hur deras syn på världen gjorde att de såg brott som den enda utvägen. Det kan vi inte göra i nuvarande fängelsemiljö. Det måste finnas andra lösningar som vi kan komma fram till, säger han. ◀

→ Forskningen i korthet

- Mellan januari 2016 och augusti 2018 deltog 313 personer i forskningsstudien *Mentalisation-based treatment for antisocial personality disorder in males convicted of an offence on community probation in England and Wales*. Studien publicerades i *Lancet Psychiatry*.
- 156 individer fick vanlig behandling och 157 individer fick vanlig behandling samt MBT. Vanlig behandling omfattar bland annat möten med en kontaktperson samt att delta i program för att hantera ilska och risk, droger och våld i nära relationer.
- Efter ett år hade gruppen som fick MBT, signifikant lägre nivåer av OAS-M än kontrollgruppen. Forskarna såg även signifikant förbättring i ”negotiation skills” i våld i nära relationer (efter 18 månader) och att den totala andelen begångna brott minskade signifikant i den här gruppen efter tre år (jämfört med kontrollgruppen).

Konsulentstöd ingen garanti för bra hjälp till familjehem

Majoriteten av landets kommuner använder externa aktörer för att rekrytera och stötta familjehem. Hur fungerar den här växande marknaden? Det har forskaren Evelina Fridell Lif undersökt. TEXT TOMMY JOHANSSON

Vad handlar din avhandling om?

– Sedan några årtionden anlitar socialtjänsten företag eller i undantagsfall icke-vinstdrivande organisationer för att rekrytera och stötta familjehem. Det kallas ofta konsulentstött familjehemsvård och jag har studerat hur vi ska förstå denna typ av familjehemsvård som vi hittills haft lite systematisk kunskap om.

Hur har du gått till väga?

– Jag har gjort en enkätundersökning och använt nationell statistik över hur mycket, och var de här tjänsterna används i Sverige. Enkäten genomfördes 2020 och visade att omkring 90 procent av kommunerna använde tjänsterna, och omkring 25 procent av det totala antalet placerade barn var placerade med stöd av externa aktörer.

– För att förstå socialtjänstens och familjehemmens perspektiv gjorde jag också 21 intervjuer med sammanlagt 57 personer anställda på socialtjänsten och 24 familjehemsföräldrar i 18 familjehem.

Vilka är de viktigaste resultaten?

– Både familjehemmen och professionella inom socialtjänsten upplevde att kvaliteten mellan olika externa aktörer skiftade avsevärt, och att konsulentstöd i sig inte är en garanti för bra stöd. Samtidigt kun-

de organisationerna erbjuda både rekrytering och stöd som upplevdes värdefullt av både socialtjänst och familjehem.

– Det framkom också att konsulentstött familjehemsvård innebär att nya hänsyn behöver tas av socialtjänsten. Socialarbetare har fått nya uppgifter som handlar om att delta i upphandling. Utöver att försöka sätta sig in i barnens och familjehemmens behov måste de också agera köpare av en tjänst och följa upp hur konsulentorganisationerna sköter sitt arbete. Det väcktes också frågor om hur tillit och insyn ska lösas när det är flera inblandade och det finns ekonomiska incitament.

Vem bör ta del av avhandlingen?

– De som arbetar med familjehemsvård på alla nivåer, inklusive strategisk och politisk nivå. Väl fungerande rekrytering och stöd till familjehem är en förutsättning för att kunna erbjuda barn i samhällsvård god omsorg så beslutsfattare behöver vara insatta i hur det fungerar.

I regeringens utredning om fler kvalitativa platser i den sociala barn- och ungdomsvården föreslås en nationell strategi för familjehemsvården. Vad tänker du om det?

FOTO: PRIVAT

Evelina Fridell Lif

GÖR: Socionom och fil. dr. i socialt arbete vid Stockholms universitet.

AKTUELL MED: Avhandlingen The Swedish foster care market.

– Om det innebär att större hänsyn tas till vad vi vet är viktigt för barn, familjehem och ursprungsfamiljer när ett barn placeras utanför hemmet skulle det kunna vara positivt. Men det är komplext och centralisering kan vara en utmaning om det innebär att familjehemmen får fler, eller andra handläggare att förhålla sig till. Samtidigt kan en samlande myndighet också vara en del av lösningen på att resurserna och arbetsätten ser så olika ut. Svaret blir ju därför det beror på. ◀

Läs mer aktuell forskning på [socio.nomen.se!](#)

FORSKNING I KORTHET

TEXT ANNIKA SJÖBERG FOTO GETTY IMAGES

Unga med komplexa problem får mindre hjälp på Maria ungdom

SUBSTANSBRUK. Motiverade unga med avgränsade substansbruksproblem har lättare att få hjälp vid Maria Ungdom-mottagningar än unga med mer komplex problematik. I en ny studie har forskarna intervjuat både personal inom både medicin och psykosocial behandling vid mottagningarna. Svaren synliggör hur arbetssätt och behandlingsformer påverkar vilka ungdomars substansbruksproblem som uppfattas som möjliga att arbeta med. Motiverade unga med avgränsade problem passade bättre in i de insatser som kunde erbjudas. Unga med svår och komplex proble-

matik, som samsjuklighet, kriminell identitet eller andra stödbehov, det vill säga grupper som annars får mycket uppmärksamhet just nu, får mindre hjälp.

Forskarna konstaterar att system och rutiner för behandling inte är särskilt anpassningsbara efter ungas olika behov.

Referens: Ekendahl, M. et al. (2025). Problem representations in Swedish youth substance use treatment: Staff views on what is treatable and less treatable. International Journal of Drug Policy, 143.

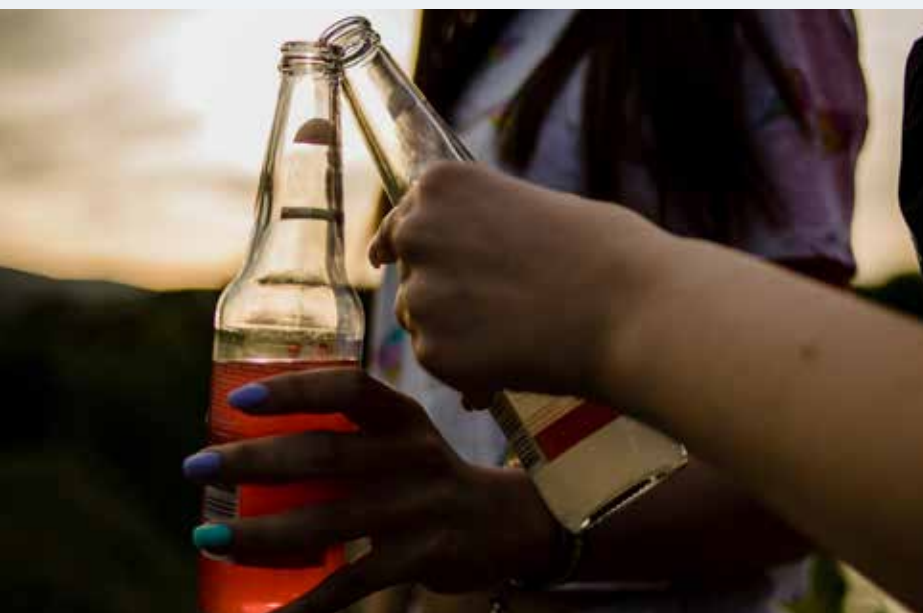

Boendetrappan saknar evidens

HEMLÖSHET. I en ny kunskapsöversikt sammanfattas effekterna av olika boendeinsatser som ska motverka hemlöshet. Underlaget består av 96 vetenskapligt granskade studier publicerade efter år 2009. Genomgången visar att den traditionella svenska boendetrappan, där boendelösningen är tydligt förknippad med olika krav, saknar evidens och dessutom riskerar att skapa inlåsnings effekter. Mest stöd i forskningen har modeller där permanent bostad kombineras med flexibilitet och individanpassat stöd. Av dessa är Bostad först den modell som har starkast stöd i forskningen som visat sig fungera för såväl personer med samsjuklighet som äldre, unga vuxna och barnfamiljer. Även Assertive Community Treatment (ACT) och Intensive Case Management (ICM) visar goda resultat, särskilt när de kombineras med stabilt boende. Båda modellerna stärker förmågan att bo kvar och minskar behovet av institutionsvård. ACT fungerar särskilt väl för personer med allvarlig psykisk ohälsa och hög vårdkonsumtion.

Resultaten visar att en nyckelfaktor är en långsiktig och stabil boendesituation, kombinerat med flexibelt, långsiktigt och individanpassat stöd.

Referens: Knutagård, M (2026), Boendelösningar för personer i hemlöshet: En systematisk kunskapsöversikt, Malmö universitet.

FREDRIKSDAL

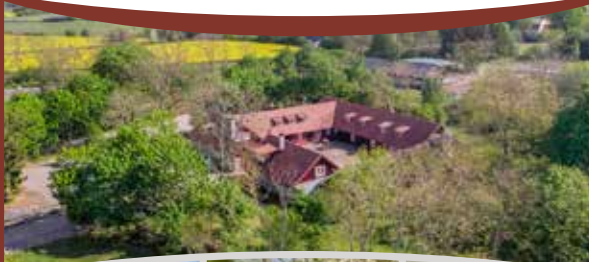
Ett utrednings- och behandlingshem
för familjer med barn i åldrarna 0-13 år
och blivande föräldrar

Tel. 0380 - 261 10
www.utredningshem.se

ANNONS

GG Grödbygården

EN KUPAD HAND FÖR LIVET

En chans för familjen

Grödbygården ligger i nordöstra Skåne, i en by omgiven av hav, sjöar och bokskogar. I frisk miljö skapar vi förutsättningar att ta fatt i den utvecklingstråd som slagit knut baserat på vår långa erfarenhet och unika kompetens. Genom behandling hjälper vi barn och föräldrar till trygga relationer. I utredningsuppdrag vägleder våra noggranna observationer till val av insatser.

Vill du veta mer? Ring 0456-229 41 eller besök www.grodbygarden.se

Nanolfsvillan

Utrednings- och behandlingshem
för familjer med barn. Vi tar emot
familjer med barn 0-16 år samt
blivande föräldrar.

Vi erbjuder:

- Boende i egen lägenhet i kollektiv miljö.
- Närhet till personal dygnet runt.
- Relationsbyggande förhållningssätt.
- Hög kompetens och en stabil personalgrupp med lång erfarenhet.
- Personal med socionom/högskolekompetens dag-, kväll-, natt och helg.
- Egen pedagogisk verksamhet.

Placeringar enligt SoL, LVU och skydd.

Beläget i centrala Finspång.

www.nanolfsvillan.se • tel. 0122-159 89

 Debatt

SAMHÄLLET FÅR DEN SOCIAL- TJÄNST DET BETALAR FÖR

När resurserna inte är synkroniserade med **de krav som ställs på arbetet och de behov som barn och vuxna uppvisar** tvingas socialsekreterare hantera fullständigt orimliga situationer.

Helene Olsson, docent
i socialt arbete vid
Mittuniversitetet.
FOTO: ULF JAKOBSSON

Efter att ha verkat i socialt arbete i över fyra decennier som yrkesverksam socialsekreterare och forskare, känner jag en djup oro över socialsekreterares arbetsvillkor. Har alla socialsekreterare verkligen resurser nog för att möta de krav som ställs på socialtjänsten? Vad händer med våra sacionomer som har förväntningar på sig att vara samhällets yttersta skyddsnät när de som individer offentligt skuldbeläggs för brister som egentligen hör hemma i välfärdssystemets struktur?

SAMHÄLLSDEBATTEN kring socialsekreterares yrkesutövande har under de senaste åren präglats av hat, förnedrande vokabulär och ett stort misstänklighörande. Yrkesgruppen anklagas på bred front i sociala medier för ett otillbörligt maktutövande där de på fabricerade grunder söndrar familjer och tvångsomhändertar barn. Men anklagelserna handlar lika ofta om det omvända; varför ingrep inte socialtjänsten när barnen för illa i sin hemmiljö? I sociala medier uttrycks också missnöje från mammor eller pappor som fått umgängesförbud utfärdat av socialtjänsten, eller personer som fått avslag på försörjningsstöd.

DESINFORMATIONSKAMPANJEN är 2021, där den svenska socialtjänsten anklagades för att omhändertar muslimska barn enbart på grund av deras nationalitet försvårade socialsekreterares arbete. Den bidrog också till att många socialsekreterare i dag behöver utföra sitt arbete under polisbeskydd. Aktuell forskning visar att socialsekreterare känner rädslor och osäkerhet i arbetet, vilket kan leda till ett passivt förhållningssätt

i ärenden som kräver genomtänkta och snabba beslut.

Under 2025 verkar hot, hat och desinformation som skadar socialsekreterare och deras arbete ha antagit en annan karaktär. Nu handlar det inte bara om att socialsekreterare fattar felaktiga beslut. Många kommuner har svårt att hålla sina platsannonser fria från hatiska kommentarer där inläggen handlar om att socialsekreterare är kriminella, psykopater och narcissister. När socialsekreterare försöker möta stormen genom att lägga ut informativa filmer om hur de arbetar med barn och familjer, och vilka stödjande insatser som finns att tillgå så möts de av hätska angrepp. Inte ens när socialsekreterare försöker flagga för svåra arbetsförhållanden undslipper de hatstormar och personangrepp. Det som gör den nuvarande situationen än mer problematisk är att personer i ledande ställning på nationell nivå inte drar sig för att skaffa populistiska poänger genom att offentligt kritisera socialsekreterare eller de myndigheter som är avsedda att kvalitetssäkra och stödja socialtjänsten.

DET ÄR ETT STORT problem när myndigheter gör fel vid myndighetsutövning och det ska inte förringas eftersom enskilda människor kan drabbas hårt. Samtidigt är det svårt att veta om socialsekreterare fattar fler felaktiga beslut än handläggare vid andra myndigheter. Myndighetsutövning handlar om att säkerställa rättssäkerhet och är ofta förenad med en ganska omfattande administrativ process. I dag menar många forskare och andra opinionsbildare att denna "byråkrati" skadar eller hindrar det goda mötet med klienten. Men att värna om rättssäkerhet och samtidigt minska på administrationen är en paradox eftersom det kan innebära att

fattade beslut blir mindre transparenta.

Socialekreterares arbete behöver utföras i en miljö där det finns tillgång till kompetent vägledning som säkerställer att verksamhetens kontrollfunktioner åtföljs vid handläggning och dokumentation. Men att leda och organisera arbetet inom socialtjänsten är komplext och utmanande och arbetsmiljörisikerna är många, såväl för enhetscheferna själva som för den personal som de är ansvariga för. Den mest oroväckande faktorn just nu är dock rapporter som visar att var femte kommun i Sverige står inför en försörjningskris och har därmed stora svårigheter att finansiera skola, vård och omsorg. Socialekreterare vittnar om nedlagda öppenvårdsenheter och direktiv att begränsa antalet insatser. När resurserna inte är synkroniserade med de krav som ställs på arbetet och de behov som barn

”Vad händer med våra socionomer som har förväntningar på sig att vara samhällets yttersta skyddsnät när de som individer offentligt skuldbeläggs för brister som egentligen hör hemma i välfärdssystemets struktur?”

och vuxna uppvisar, tvingas socialekreterare att hantera fullständigt orimliga situationer. Samhället får inte bättre socialtjänst än det samhället är berett att betala för. Angrepp på yrkeskåren är i förlängningen ett angrepp på hela vårt demokratiska samhälle. ◀

➔ VAD TYCKER DU? VILL DU SKRIVA REPLIK?

Debattera vidare på vår facebook sida eller på LinkedIn. Vill du skriva en replik så skicka den till redaktionen@socionomen.se.

ANNONS

Grundläggande psykoterapi- utbildning (steg 1)

Stockholm - Göteborg - Malmö

För dig med en högskoleutbildning i ett människovårdande yrke och har ett arbete där samtal utgör en viktig del. Hos oss lär du dig två psykoterapimetoder, KBT och PDT.

Varmt välkommen till oss!

HÖGSKOLAN
sapu

www.sapu.se

SOCIALTJÄNSTEN OCH BARNEN – ETT OMÖJLIGT UPPDRAG?

Boken beskriver och kritiserar den rådande konstruktionens antaganden men är främst en idégivare och innehåller 24 konkreta förslag till förändring exempelvis:

- Förlägg barnskyddssystemet i 21 barnskyddsmyndigheter som utgörs av tvärvetenskapliga professionella team.
- Inför en barnskyddsutbildning.
- Förslag på metod för exempelvis genomförandet av tvångsomhändertagande.
- Förslag på nya strukturer för placeringar.

Författaren anlägger också i boken generell systemteori på samhällsvårdssystemet vilket är en innovativ framställning.

Madeleine Cocozza är socionom, leg. psykoterapeut, med. dr och författare. Hon har under 40 år arbetat som familjepsykoterapeut. Fram till år 2024 var hon verksam som lektor på Linköpings universitet. Hennes författargärning har hittills resulterat i sex böcker.

© bild: till Arns bildbyrå
madeleinecocozza.se

Sett, läst, hört

Var det bättre förr?

FACKLITTERATUR

”Öppna era hjärtan”

Simon Sorgenfrei
Norstedts

När man hör människor – och för all del sig själv – säga att det var bättre förr så brukar den naturliga följdfrågan vara: Vad var det som var bättre? Men i allt det där så finns det ju också indirekta frågeställningar som kanske är ännu mer intressanta att bejaka. Vad är det man upplever har gått förlorat, vad saknar man, och vad har drivit på utvecklingen?

Simon Sorgenfreis bok ”Öppna era hjärtan” handlar om svensk integrationspolitik i synnerhet, med fokus på hur islam blev Sveriges näst största religion och hur Sverigedemokraterna blev landets näst största politiska parti. Det handlar också om svensk nutidshistoria i allmänhet, skärskådat genom ett flertal olika perspektiv.

Simon Sorgenfrei, som till vardags är professor i religionsvetenskap vid Södertörns högskola, reser genom landet för att undersöka hur det politiska landskapet ser ut. Han möter flyktingar

och sverigedemokrater, sekulära och fundamentalistiska muslimer, och tecknar en bild av Sverige som dels överraskar, dels skänker en insikt om att vi i många fall delar samma drömmar – trots våra olikheter.

Tommy Johansson

FACKLITTERATUR

Imorgon ska jag vara som alla andra

Inger Gynning, Camilla Söderberg
Natur & Kultur

Lindring och tröst kan många gånger börja med en insikt om att utmaningarna man har delas med många andra. I den här boken lyfts på ett lättillgängligt sätt personliga reflektioner som

många barn och unga med diagnoser har: Varför känns jag så annorlunda jämfört med alla andra? Är det något fel på mig? Eftersom boken till stora delar bygger på intervjuer med barn och unga som själva har adhd och/eller autism så ligger känslan av igenkänning nära. Att läsa om hur andra med samma utmaningar att passa in har tacklat sina känslor kan avdramatisera och minska oro.

Förutom att vara ett stöd för barn och unga kan boken också vara ett utmärkt stöd för lärare och föräldrar. För föräldrar kan den säkert ge en del ny kunskap, och kanske framför allt vara relationsbyggande om man läser tillsammans med sitt barn.

Tommy Johansson

FOTO:BBC

PODD: SHADOW WORLD – IMPULSIVE

Granskande reportage som visar hur dopaminagonister, ett läkemedel mot bland annat Parkinson och Restless legs, orsakar allvarliga problem med impuls kontroll. I gripande vittnesmål berättar drabbade om livsomkastande problem, till exempel hypersexualitet, spelberoende och huvudlösa investeringar på börsen.

Du läser väl Akademikern?
På **Akademikern.se** hittar du senaste nytt
om lön, karriär och arbetsmiljö.

NÅGRA AV VÅRENS MEST LÄSTA ARTIKLAR:

Facket säger upp avtal med
kommunen – ”Toxisk relation”

Gravid ombads tacka nej till tjänst

När våld i nära relation blir
en arbetsmiljöfråga

Så mycket bör du tjäna
– kolla in nya siffrorna

Oro efter domen i AD – hur
påverkar den förtroendevalda?

Dags för lönerrevision? Stressigt
på jobbet? Vi ger dig tips, råd och
senaste nytt. Skriv till [redaktionen@
akademikern.se](mailto:redaktionen@akademikern.se) för att prenumerera
på Akademikerns nyhetsbrev!

Akademikern.

ANNONS

Skyddat
boende
för alla!

Hos oss är alla välkomna!

Skyddat boende handlar om mänsklig värme, långsiktighet och ett helhetsperspektiv – för individen, för familjen, för framtiden. Är ni i behov av skyddat boende? Kontakta oss, så hjälper vi er.

 Hemstaden
Trygghet & omtanke för hela familjen

010-204 50 75
hemstadenab.se

Missa inte vårens nya filmer!

Text: Fredrik Söderlund

1 JA!

7 oktober-massakern i Israel har precis inträffat. Vi får följa en liten familj och hur de tar sig an efterdyningarna. Bland annat får huvudpersonen och musikern Y i uppdrag att skriva en aggressiv anti-Gazasång, finansierad av en rik ryss. Regissörens symbolik är tydlig och laddad. I en miljö där rädslor, sorg och ilska hela tiden ligger nära ytan försöker människor ändå att få sina liv att fungera. JA! är en berättelse om hur svårt det kan vara att hitta balans, stöd och trygghet när samhället runt omkring är präglad av konflikt och osäkerhet. Det är välkommet att få se israelisk film på bio, som dessutom problematiserar konflikten på ett rörande, satiriskt och surrealistiskt underhållande sätt.

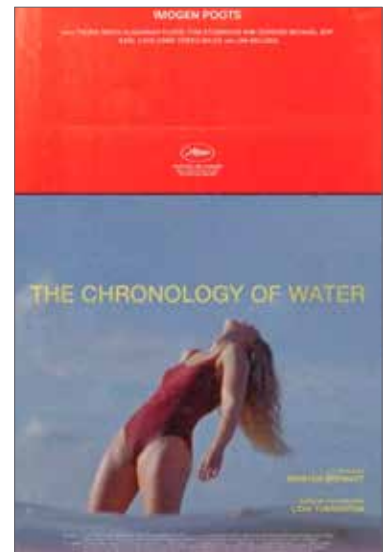
Går på bio. Distributör: Njutafilms

2 If I had legs I'd kick you

Rose Byrne spelar briljant den kämpande modern och psykoterapeuten Linda. Hon är ensam ansvarig för ett svårt sjukt barn som behöver avancerad medicinsk omvårdnad i hemmet. Hon saknar stöd från sin partner och möts av skuldbeläggande vårdpersonal. Hennes miljö är präglad av stress, isolering och ökande psykisk ohälsa. Samtidigt fortsätter hon ta emot patienter i kris, trots att hon själv är nära ett sammanbrott och börjar självmedicinera för att orka. Filmen är ingen deprimerande skapelse. Den är mörk med inslag av symbolik, men också präglad av bisarr humor.

Går på bio. Distributör: NonStop Entertainment

3 The Chronology of water

Självdestruktivitet kan ta många former. Lidias barndom präglades starkt av både fysisk och psykisk misshandel från fadern. Hennes mamma var en alkoholiserad och olycklig bifigur utan förmåga att ge stöd. I ung ålder drabbades Lidia dessutom av en traumatisk förlösning där hon förlorade sitt barn. Hennes räddning blir simning och senare författarskapet, där hon kanaliserade sina ärr och trauman. Kristen Stewart (mer känd som skådespelare) har regisserat en gripande och konstnärligt utmanande biografifilm där Imogen Poots visar upp ett djupt imponerande register. Hennes porträtt är krävande och genomsyrat av både styrka och sårbarhet.

Premiär 8 maj. Distributör: Draken Film

Vem lyssnar när forskare talar – och när talar de?

Forskning har sin egen rytm. Den är ofta långsam, eftertänksam, ibland frustrerande trög. Den kräver återbesök, omtag, analyser som måste mogna. Samtidigt pågår livet i den verklighet vi studerar – snabbt och ibland oförutsägbart. I den spänningen befinner jag mig just nu.

TILLSAMMANS MED kollegor har jag under det senaste året rest runt i landet och besökt närmare ett femtiotal institutioner inom Sis- och HVB-vården. Vi har delat ut hundratal enkäter och genomfört djupintervjuer med unga som lever sina liv på institution under en period av tonåren. Många har delat med sig av sina erfarenheter med en öppenhet som känns både viktig och ansvarsskapande. De har berättat om relationer, konflikter, regler, trygghet, rädsla, behandling, vardag och framtidsutsikter och när vi frågat hur det kommer sig att de vill delta säger många: Jag vill att det ska bli bättre för andra.

Samtidigt som vårt material växer fram, pågår en statlig utredning av den vård vi studerar och en annan har blivit färdig. Debatten är intensiv. Kraven på förändring är högljudda och stundom framställda som akuta. Och jag kan inte

FOTO: SU

Peter Andersson

Lektor i socialt arbete,
Stockholms universitet

låta bli att undra: hur passar forskningens långsamma lopp in i detta? Vad händer när vår tidslinje inte matchar politikens, mediernas eller praktikens behov av snabba svar? Det finns en obehaglig fråga här som kanske riktar sig lika mycket inåt som utåt: påverkar forskningen verkligen institutionsvården? Vem lyssnar när forskare talar – och när talar de? Är vi en del av förändringen, eller en parallell process som pågår bredvid, medan besluten redan fattas?

NÄR FORSKNINGSARTIKLARNA ska skrivas ihop tänker jag ofta på de unga vi mött. De lever inte i forskningsprojektets tidsramar. För dem är ett år eller

ett halvår en lång tid. När de delar med sig av sina erfarenheter gör de det inte för att resultaten ska publiceras i en framtida tidskrift, ofta år efter intervjun genomfördes, utan för att något ska hända. Helst snart. Samtidigt vet vi att förhastade slutsatser kan vara ödesdigra. Att hållbar förändring i detta fält kräver kunskap som är grundad, nyanserad och ibland just långsam. Forskningens styrka ligger i dess motstånd mot enkla svar. Men kanske ligger vår utmaning som forskare i att bli bättre på att översätta det långsamma till något som ändå kan tas i bruk här och nu. Kanske behöver vi som forskare bli tydligare med vad vi faktiskt ser, även innan allt är färdiganalyserat. Kanske behöver praktiken bjuda in forskningen tidigare i förändringsprocesser. Och kanske behöver beslutsfattare våga stanna upp och lyssna, även när svaren inte är bekväma i den egna riktningen eller entydiga.

Jag har inga färdiga lösningar. Men jag bär med mig rösterna från de unga vi mött. De påminner mig om att forskning alltid får följder, oavsett hur neutral den görs anspråk på att vara. Den sker alltid i relation till människors liv. Så frågan är inte bara vad vi vet, utan när och hur den kunskapen får betydelse. Forskningens tempo är inte alltid lätt att försvara. Men ibland är det just det eftertänksamma arbetet som gör att förändring inte bara blir tillfällig. ◀

→ FLER KRÖNIKOR: HITTAR DU PÅ SOCIONOMEN.SE

”I de små handlingarna kan något nytt börja gro”
SOFIA RAPP SUNDSTRÖM

Traumatrassel, målkonflikter och Igelkotts kompass
ERIK RIMSTEN

”Socionomens blick genomsyrar allt jag gör”
SUZANN LARSSON

NÄSTA NUMMER

LÅNG VÄG TILL JOBB

Aktivitetsersättningen ska ge personer under 29 år som behöver lite mer tid att etablera sig i vuxenlivet en bättre chans. Men hur funkar det i praktiken?

I din brevlåda
den **25 maj** ←

Vi gör världen lite bättre, en människa i taget

Nytida ger stöd till barn, unga, vuxna och familjer inom både funktionsnedsättning och psykosocial problematik. Vi finns här för dig, med över 470 verksamheter runt om i landet.

Läs mer om oss på nytida.se

nytida